

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

VLIV SEBEPOJETÍ NA SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ A STRATEGIE

EFFECT OF SELF-CONCEPT ON SEXUAL BEHAVIOR AND SEXUAL
STRATEGIES

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Kateřina Dvořáková**

Vedoucí práce: **PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.**

Olomouc

2017

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Danielovi Dostálovi, Ph.D. za jeho laskavý a odborný přístup k vedení mé bakalářské práce. Vážím si jeho cenných rad, připomínek a podpory. Dále chci také poděkovat respondentům, kteří se podíleli na této práci, za jejich otevřenost a vstřícnost.

„Ochrana informací v souladu s ustanovením § 47b zákona o vysokých školách, autorským zákonem a směrnicí rektora k Zadání tématu, odevzdávání a evidence údajů o bakalářské, diplomové, disertační práci a rigorózní práci a způsob jejich zveřejnění. Student odpovídá za to, že veřejná část závěrečné práce je koncipována a strukturována tak, aby podávala úplné informace o cílech závěrečné práce a dosažených výsledcích. Student nebude zveřejňovat v elektronické verzi závěrečné práce plné znění standardizovaných psychodiagnostických metod chráněných autorským zákonem (záznamový arch, test/dotazník, manuál). Plné znění psychodiagnostických metod může být pouze přílohou tištěné verze závěrečné práce. Zveřejnění je možné pouze po dohodě s autorem nebo vydavatelem.“

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Vliv sebepojetí na sexuální chování a strategie“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
OBSAH		3
ÚVOD		5
TEORETICKÁ ČÁST		6
1 Sexualita		7
1.1 Sexuální strategie		7
1.1.1 Krátkodobé strategie		8
1.1.2 Dlouhodobé strategie		10
1.2 Teorie sexuality		10
1.2.1 Teorie sexuality dle Freuda.....		11
1.2.2 Evoluční teorie sexuality.....		13
1.3 Sexuální chování		15
1.3.1 Masturbace		16
1.3.2 Počet sexuálních partnerů		17
1.3.3 Sexuální apetence.....		19
1.3.4 Preference výběru partnera		20
2 Sebepojetí		23
2.1 Aspekty sebepojetí		24
2.1.1 Kognitivní aspekt já		24
2.1.2 Emocionální aspekt já		24
2.1.3 Konativní aspekt já.....		25
2.2 Jáství.....		25
2.3 Sebehodnocení		26
2.3.1 Zdroje sebehodnocení		28
2.3.2 Úroveň sebehodnocení		29
2.3.3 Sebediskrepační teorie		30
2.4 Tělesné sebepojetí		30
2.4.1 Měření tělesného sebepojetí.....		32
2.5 Vztah sebepojetí a sexuality.....		34
VÝZKUMNÁ ČÁST		35
3 Výzkumný problém		36
4 Typ výzkumu a použité metody		37
4.1 Testové metody		37
4.1.1 Tennessee Self-Concept Scale II.		37
4.1.2 Rosenbergova škála sebehodnocení.....		39
4.2 Formulace hypotéz ke statistickému testování.....		40

5	Sběr dat a výzkumný soubor	42
5.1	Orientační výzkum	42
5.1.1	Sběr dat do orientačního výzkumu.....	42
5.1.2	Výzkumný soubor orientačního výzkumu	42
5.2	Dotazníkové šetření.....	43
5.2.1	Sběr dat do dotazníkového šetření	43
5.2.2	Výzkumný soubor dotazníkového šetření.....	43
5.3	Etické hledisko a ochrana soukromí.....	45
6	Práce s daty a její výsledky	46
6.1	Práce s daty.....	46
6.1.1	Teenesse self-concept-II	46
6.1.2	Rosenbergova škála sebehodnocení.....	47
6.1.3	Korelace RSES a TSCS-II	48
6.2	Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz	49
6.2.1	Partnerství a spokojenost	49
6.2.2	Sexuální chování	53
6.2.3	Skupiny dle sexuálního chování	62
6.2.4	Přehled výsledků	65
7	Diskuze	68
8	Závěr	72
9	Souhrn.....	73
LITERATURA		75
PŘÍLOHY		79

ÚVOD

Téma této práce jsem si vybrala na základě mého zájmu o problematiku sexuality. Tímto tématem jsem se zabývala již během bakalářského studia. Podle mého názoru je sexualita velice aktuálním a důležitým tématem jak u neklinické, tak u klinické populace. V této práci se zabývám vztahem mezi sebepojetím, sexuálním chováním a sexuálními strategiemi. Zaměřuji se na probandy neklinického charakteru ve věkovém rozmezí 18-30 let.

Naší hlavní otázkou je, zda sebepojetí souvisí s určitým sexuálním chováním. Do sexuálního chování tu řadíme masturbaci, potřebu sexuálního vybití a počet sexuálních partnerů. Těmito tématy se výzkumně zabýváme jednak zvlášť, a jednak se snažíme charakterizovat skupiny podle určitého sexuálního chování. Tyto skupiny dáváme do souvislosti se škálami sebepojetí. Poslední otázkou je, zda se sebepojetím souvisí partnerský vztah a spokojenost s partnerskou situací.

Z hlediska teorie se práce zaměřuje na sexualitu mužů a žen především z hlediska evolučního principu. Druhá část teorie se zaměřuje na bližší seznámení s pojmem sebepojetí. Části o sexualitě a o sebepojetí jsou vyrovnané, ačkoliv větší důraz klademe na popis lidské sexuality.

Snažíme se zmapovat příčiny různého sexuálního chování nebo dopad sexuálního chování na hodnocení vlastní osoby. Zaměřili jsme se na osoby, které jsou ve fázi života hledání a zkoušení nových věcí a zároveň už předpokládáme, že v této fázi života budou mít své sebepojetí a sebehodnocení stabilní.

Mnohé zahraniční studie potvrzují souvislost mezi sebepojetím a sexualitou, avšak jejich záměry byly povětšinou mířené k jinému cíli. Takové studie, které by se zaměřovaly přímo na vztah sexuálního chování a sebepojetí jsme nenašli.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUALITA

Sexualita je nedílnou součástí života všech živých tvorů. Pro lidi je to komplexní a neodmyslitelná část života. Je také součástí mnoha vědních oborů. Lidská sexualita má určitá specifika, která jej odlišují od sexuality zvířecí. Hlavní rozdílností je to, že nemá pouze reprodukční funkci, není chápána pouze jako biologická aktivita, ale také jako produkt společenských a kulturních vlivů. Sexualita je sice biologická, ale není biologicky podřízená (Baret, Dunbar & Lycett, 2007). Je řízena volnými procesy a vědomím a podílí se na identitě člověka. „*Sexualita je vlastností a jedním z projevů osobnosti*“ (Masters, Johnsonová, 1970, str.274).

Samotný pojem sexualita byl definován až v 19.stol., kdy došlo k porovnání různých definic. Tyto definice jsou omezené a mají tendenci vnímat sexualitu jen jako sloveso (činnost) a podstatné jméno“ (věc), a nezachycují komplexnost tohoto jevu (Spinelli, 2013). Různé filozofické směry se k těmto definicím staví jinak. V sociologickém pojetí Giddens definuje sexualitu takto: „*Sexualita je sociální konstrukt, operující v polích moci, nikoli prostě sada biologických popudů, jež najdou nebo nenajdou přímé naplnění*“ (Giddens, 2012, 33). V některých anglických textech je pojem sexualita nahrazen pojmem „being sexual“, tedy býti sexuální.

1.1 Sexuální strategie

Lidský vztah se vyznačuje velkou variabilitou v časovém trvání. Může trvat od několika minut až po celý život. Výzkumníci využívají označení *Short Term* a *Long Term*. V překladu by to mohlo znamenat krátkodobé a dlouhodobé strategie. Krátkodobé strategie zahrnují především známosti za účelem sexuálního uspokojení. Dlouhodobé mají za úkol zplození a výchovu potomků (Buss, Schmitt,1993). Dá se také říci, že krátkodobé strategie jsou založené na chťiči, zatímco dlouhodobé na romantické lásce (Andrew, Smiler, 2011).

„*Každá sexuální strategie se opírá o psychologické mechanismy, které se projevují jako preference určitého partnera, pocit lásky, touha po sexu nebo žárlivost*“ (Buss, 2009, 13). Strategie lze tedy charakterizovat, jako způsob získávání partnera (Pastor, 2007).

Sexuální strategie nám mají primárně poskytovat informace o rozdílech mezi pohlavím v sexuálním chování (Weiss, 2010). Evoluční teorie říká, že výběr strategie závisí na našich reprodukčních možnostech a omezení (Buss, Schmitt, 1993). A právě na možnostech reprodukce a jejich omezení lze také nejvíce vidět rozdíl mezi muži a ženami. Muži a ženy čelí různým adaptivním problémům vztahujícím se k fyziologické rozdílnosti mezi pohlavími a tím se jejich sexuální chování v současnosti odlišuje. Fakt, že muži dokážou za rok vyprodukovat téměř nekonečné množství potomků, odráží to, že muži věnují se krátkodobé strategii, získávají nadřazené postavení nad ostatními muži. Ženy jsou při produkci potomků omezeny, proto také dávají přednost strategiím dlouhodobým (Andrew, Smiler, 2011).

Buss (2009) mluví také o strategickém střetu zájmů. Jedná se o jev, kdy se jedinec dostane do rozporu se strategií, kterou používá jedinec druhého pohlaví. Jejich strategie nejsou kompatibilní. Muži se oproti ženám liší v době, kterou potřebují k poznání druhého partnera, aby se uvolili k pohlavnímu styku. Muži tedy častěji vyjadřují ochotu mít sex s neznámou ženou, zatímco ženy vyžadují od muže jistý stupeň závaznosti (Buss, 2009). Evoluční teorie to vysvětluje tím, že ženy se snaží maximalizovat počet potomků, které mohou vychovat, zatímco muži se snaží o maximalizaci počtu oplodnění (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

Na výběru krátkodobé či dlouhodobé strategie se podílí také fyzická atraktivita, která signalizuje mládí, zdraví, reprodukční schopnosti (Buss, Schmitt, 1993). Lze samozřejmě najít více faktorů, které ovlivňují výběr strategie. Je těžké říci, zda se primárně zaměřovat na evoluční teorii, o kterou se opírá většina autorů. Podle mého názoru chybí komplexnost nazírání na tuto problematiku.

Krátkodobá strategie může v mnoha případech také přecházet ve strategii dlouhodobou. „*Sexuální styk dá páru příležitost ověřit si, jak si jsou navzájem sexuálně snesitelní, což poskytuje důležitou informaci o dlouhodobé životnosti vztahu*“ (Buss, 2009, 112).

1.1.1 Krátkodobé strategie

Jak jsem již zmínila, při krátkodobé strategii se jedná především o sexuální uspokojení. Je ale důležité uvědomit si, na jaké období života jedince se zaměřujeme a zda se skutečně jedná o krátkodobé sexuální chování zaměřené čistě na sexuální uspokojení (Andrew, Smiler, 2011).

„Strategie krátkodobá je mnohem typičtější pro muže než pro ženy. Pro muže je totiž méně nákladná a zisky jsou pro ně potenciálně o mnoho vyšší“ (Evans, Zarate, 2002, 126). V tomto případě se můžeme opřít o teorii sociální směny, kdy je pro jedince důležité maximalizovat zisk a minimalizovat náklady.

Ženy i muži se potýkají s různými problémy, které jsou s krátkodobými strategiemi spojeny. Muži, kteří preferují tyto strategie řeší problém výběru partnerky, která bude sexuálně přístupná a ochotná se muži podvolit. Při výběru musí také dbát na plodnost partnerky, což je v jeho případě samozřejmě nežádoucí. Dalším rizikem je mužova sexuální minulost. Pokud bude muž dlouhodobě preferovat krátkodobé strategie, může mu to později být na obtíž při výběru dlouhodobé partnerky. A co je důležité, muž si vybírá takovou partnerku, aby minimalizoval své investice a maximalizoval zisk z tohoto partnerství (Buss, Schmitt, 1993).

Co se týče žen, je pro ně krátkodobá strategie daleko rizikovější než pro muže. Nejen, že se zvyšuje riziko nákazy pohlavních chorob, ale také riskuje svůj sociální status, který by ji mohl znemožnit strategie dlouhodobé. V poslední době ale dochází k větší přístupnosti žen ke krátkodobé strategii, a to zejména z důvodu větší možnosti kontrolovaného rodičovství. Nicméně stále platí, že ženy vyhledávají krátkodobé strategie méně často a méně intenzivně než muži (Buss, Schmitt, 1993). Problémy u žen se více méně rovnají problémům, kterým čelí muži, avšak sociální status u ženy je v naší společnosti daleko křehčí než u mužů. Můžeme to připisovat majetnickým tendencím mužů. Jiné vysvětlení nám přináší také evoluční teorie, která tvrdí, že se muž snaží minimalizovat pravděpodobnost, že bude vychovávat jiné, než vlastní potomky (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

Krátkodobé strategie přinášejí nemilá překvapení do partnerských vztahů. Jedním z ukazatelů krátkodobé strategie jsou totiž mimomanželské styky (Andrew, Smiler, 2011).

Muži také často využívají taktiky předstírání zájmu o dlouhodobou strategii, aby dosáhli strategie krátkodobé (Buss, Schmitt, 1993).

Buss (2009) ve své knize tvrdí, že vliv na výběr krátkodobé strategie má absence investujícího otce. Tito lidé mají větší sklony k promiskuitě. Závisí také na vývojovém stádiu života. Lidé v mladším věku mají tendenci k experimentování. Experimentují s různými strategiemi a až v pozdějším věku mají tendenci vybírat si strategie dlouhodobé.

Prostor pro náhodný sex umožňují také přechodná období mezi vztahy. Lidé se snaží znovu najít svoji hodnotu na seznamovacím trhu. Vliv na výběr krátkodobé strategie lze také připisovat právním, společenským a kulturním privilegiím (Buss, 2009).

1.1.2 Dlouhodobé strategie

Dlouhodobými strategiemi se rozumí vytváření trvalých partnerských vztahů, obvykle za účelem zplození a výchovy dětí. Výhodou těchto vztahů je společná hospodářská spolupráce, společná výchova potomků. Co se týče mužů, touto strategií získávají monopol na ženinu sexualitu (Buss, Schmitt, 1993). Díky dlouhodobé strategii také muži řeší problém skryté ovulace. Muži vlastně nevědí, kdy je žena v ovulaci, nemůžou si tedy být jistí, že ji oplodní právě oni. Při dlouhodobé strategii si partnerku pojistí proti oplodnění jiným mužem (Buss, 2009).

Pro muže preferující dlouhodobé strategie je důležité vybrat si partnerku vhodnou reprodukce, partnerku s dobrými rodičovskými schopnostmi a samozřejmě tu ženu, která je ochotná zavázat se k dlouhodobé strategii (Buss, Schmitt, 1993).

Pro ženy je naopak důležité vybrat si takového partnera, který je ochotný investovat své zdroje do ní a do jejich potomků, partnera s dobrými rodičovskými schopnostmi, který zajistí ochranu jí a jejich potomkům a samozřejmě takového partnera, který je ochotný zavázat se k dlouhodobému vztahu (Buss, Schmitt, 1993).

„Hledají-li spíše trvalého partnera než jen krátkodobou známost pro příležitostný sex, snaží se jak muži, tak ženy získat někoho, kdo bude věrný“ (Evans, Zarate, 2002, 131). Tendence ke stabilitě a věrnosti má pár v období zamilovanosti. Později, až zamilovanost opadne, se uplatňují individuální vlastnosti jedince, jako je vědomí odpovědnosti, snaha zabránit konfliktům, schopnost odkládat své sexuální potřeby (Kratochvíl, 2009).

1.2 Teorie sexuality

Sexuální smýšlení, přesněji sexuální morálka, procházela v průběhu historie velkými změnami. Mezi důležité mezníky je potřeba zmínit křesťanské pojetí sexuality. Již ve Starém zákoně jsou trestány některé formy sexuality, jako je například homosexualita, nebo čin biblické postavy Onana, který se provinil masturbací. Tomáš Akvinský ve 13. století formuloval křesťanské pojetí. Podle něho se pohlavní styk mohl provozovat pouze za splnění tří podmínek: 1. Pokud je provedeno správným způsobem (vaginální souloží),

2. se správným člověkem (manželem/manželkou), 3. a za správným účelem (početí dítěte) (Weiss, Zvěřina, 2001). Toto pojetí s sebou přineslo vlnu restrikcí a s tím spojené tabuizování sexuality. Postupně se vliv církví zeslaboval, zejména s nástupem průmyslové revoluce. Důležitým krokem k liberalizaci sexuální morálky byla Freudova koncepce nevědomí. Odtabuizoval řadu témat, jako je masturbace nebo dětská sexualita. V průběhu 20.let, zejména po tzv. sexuální revoluci v 60.letech, se začalo sexualitou zabývat řada vědeckých oborů a vznikaly rozsáhlé výzkumy sexuálního chování. V dnešní době převládá evoluční teorie. Ve své práci se zaměřuji na dvě teorie. Konkrétně se jedná o Freudovu teorii sexuality, kterou pokládám za klíčovou a jako druhou jsem si vybrala teorii evoluční, na které stojí současné myšlení.

1.2.1 Teorie sexuality dle Freuda

Kvůli rozsáhlosti Freudovy práce jsem se rozhodla zaměřit na tři body v jeho teorii. Jsou jimi teorie libida, autoerotika a kastrací komplex.

Ústředním pojmem pro psychoanalýzu je libido. Označuje psychosexuální energii, někdy definovanou jako „pohlavní pud“ (Freud, 1998) „*Pud je jedním z pojmů, které ohraničují duševní od tělesného*“ (Freud, 2000,39). Zdrojem pudu je dráždění v nějakém orgánu a nejbližším cílem je odstranit toto podráždění. Sexuální pud je jeden druh tohoto podráždění příslušného orgánu. „*Sexuální pud člověka je jev vysoce složitý, vzniká z příspěvků četných složek a dílčích pudů. Podstatné příspěvky k „sexuálnímu vzrušení“ poskytují periferní vzrušení jistých význačných míst na těle (genitálii, úst, konečníku, močového vývodu), které zasluhují název „erotogenní oblast“*“ (Freud, 2000, 95).

Dalším důležitým pojmem ve Freudově teorii je autoerotika, tedy masturbace. Počátky Freud vidí v navyknutí kojence na matčin prs. Toto uspokojení později získává v sání vlastní pokožky, tím se stává nezávislým na vnějším světě. Rozděluje tři fáze infantilní masturbace. První spadá již do kojeneckého období, do kterého spadá právě sání z matčina prsu. Dále je to kolem čtvrtého roku, kdy se začíná objevovat již zaměřenost na genitálie, a nakonec pubertální onanie (Freud, 2000).

Freud rozděluje ženskou sexualitu na dvě fáze. První je fáze klitoriální, mužskou fází (podle Freuda je klitoris zakrnělý mužský pohlavní úd), a druhou fází genitální, vaginální. V souvislosti s autoerotickými a masturbačními aktivitami Freud vyslovil tezi o tom, že libido je zcela mužské povahy, i když se projevuje u ženy. Když dívka dospívá

v ženu, dochází ke změně orientace erotogenní oblasti od klitoriální na jiné části vnějších genitálií. Klitoriální masturbaci Freud považoval za mužskou část sexuálního života ženy, a díky dospívání dochází k vytěsnění této části. Tím dochází u ženy ke zvyšování sexuálních zábran, a to má za následek dráždění mužského libida (Freud, 2000).

Další důležitou roli v lidské sexualitě hraje kastrální komplex (strach ze ztráty pohlavního orgánu). Vlivem toho se v muži objevuje jistá míra podceňování ženy. Žena naopak pocítuje vlastní méněcennost a mužovu nadřazenost. Někdy se u ženy může objevit touha po vzdorovém sebeprosazení. Má naději, že jednou přece jen penis dostane. Stane se to jejím účelem života. To Freud nazývá druhým vývojovým směrem. Třetí vývojový směr vede k normální vyžralé ženské sexualitě. Přijímá za objekt otce a dostává se do ženské formy oidipovského komplexu, který je vlastně vytvořen vlivem kastrální úzkosti (Freud, 2000).

Ženská sexualita má podle Freuda počátek ve vazbě na rodiče. Dívka je, stejně jako chlapec, nejprve vázána na matku. Až později dochází ke změně objektu na otce. Silná závislost ženy na otce je pozůstatek silné závislosti na matku. „*Osudový vztah lásky k jednomu z rodičů a současná nenávisť soka vůči rodiči druhého pohlaví vzniká jen u dítěte mužského pohlaví*“ (Freud, 2000, 219).

Shrnout Freudovu teorii do pár řádků pro mě bylo obzvlášť obtížné. Obecně lze říci, že ve své práci „*Tři pojednání k teorii sexuality*“ se zabývá sexuálními deviacemi, zejména v objektu, neurózami a dětskou sexualitou. Jeho teorie stojí zejména na vývojových fázích dětské sexuality a problémy se kterými se potýká (orální, anální, falické) Ve své práci se však dětskou sexualitou nezabývám, proto jsem z Freudovy teorie vybrala body, které pokládám pro svou práci za důležité.

Libido může nabývat různých forem. Libido v psychickém zastoupení nazýváme jáské libido, též narcistické libido. Změny tohoto libida nám poskytují možnost vyložit psychosexuální jevy. Opakem je libido objektivní. Podle umístění libida v oblastech duševního aparátu Freud rozlišuje tři libidózní typy. Typ erotický, narcistický a nutkavý. Erotický typ obrací svůj zájem k milostnému životu. Je hnán především strachem ze ztráty lásky. Stává se často závislý na druhých osobách. Naopak nutkavý typ je ovládan strachem ze svědomí. Objevuje se u něj závislost vnitřní. Narcistický typ projevuje hlavní zájem o svoji osobu. V milostných vztazích má potřebu být milován než milovat. Objevují se také typy smíšené. Eroticko-nutkavý typ se vyznačuje nejvyšší mírou závislosti, neboť

se v něm pojí závislost vnitřní i vnější. Eroticko-narcistický typ sjednocuje protiklady, které se navzájem zmírňují. Nakonec narcisticko-nutkavý typ, který splňuje kulturní ideály. Vnější nezávislost a vnitřní respektování svědomí (Freud, 2000).

1.2.2 Evoluční teorie sexuality

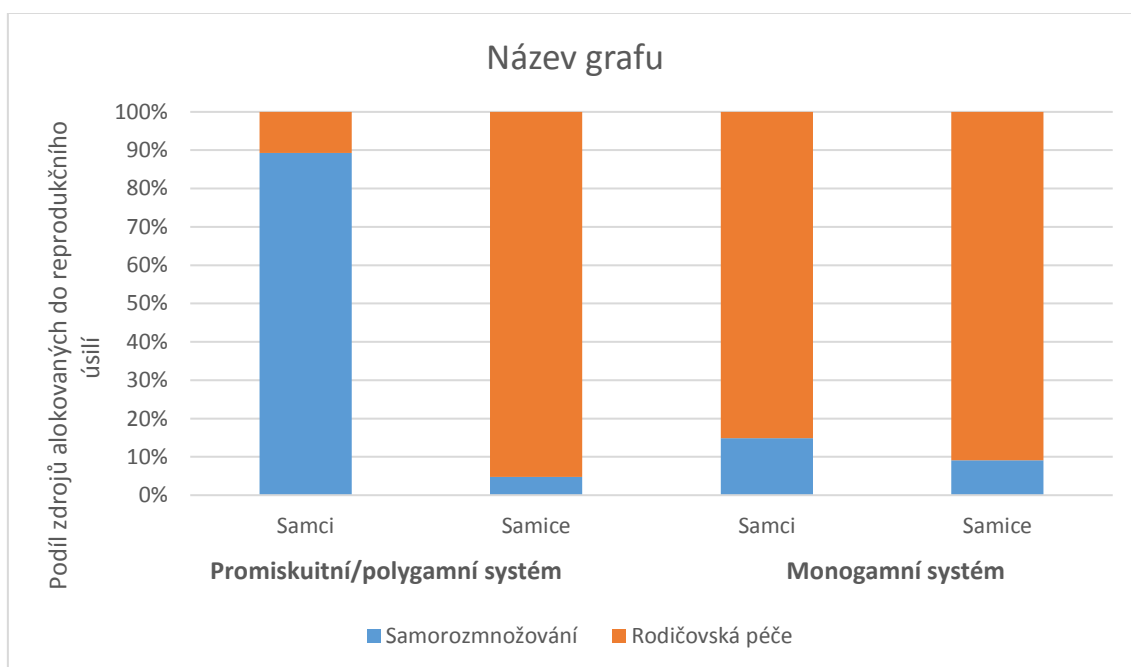
„Cílem evoluční psychologie je identifikovat selekční tlaky, které tvarovaly lidskou psýché v průběhu evoluce, a pak testovat, zda naše psychologické mechanismy vůbec ukazují znaky, které by se daly očekávat, pokud by byly vytvořeny k řešení partikulárních adaptivních problémů“ (např. výběr partnera nebo rozeznání podvodníka) (Baret, Dunbar & Lycett, 2007, 38). Dá se tedy říci, že se snaží analyzovat adaptivní problémy, se kterými jsme se museli v minulosti potýkat a zkouší jimi vysvětlit současné chování. Důležité je také podotknout, že pojetí sexuality z evolučního hlediska stojí z velké části na biologických predispozicích. Důležitým jménem z oblasti evoluční teorie sexuality je David M. Buss. Buss realizoval celosvětový výzkum v oblasti párového chování. Chtěl probádat, které vlastnosti lidského párového chování jsou založeny na evolučních principech.

Jedním z problémů evoluční teorie je otázka, proč někteří jedinci stejného druhu mají větší úspěch u opačného pohlaví než jiní. Darwin přišel s pojmem pohlavní selekce. Má dvě formy. První je o soupeření mezi příslušníky stejného pohlaví. Vítěz má pak větší sexuální dostupnost k příslušnicím opačného pohlaví. Druhou formou je preference určitých vlastností při výběru partnera. Ti jedinci, kteří disponují těmito vlastnostmi, mají větší šanci k šíření svých genů (Buss, 2009). Soupeření mezi příslušníky má za následek to, že někteří jedinci budou mít větší reprodukční úspěch, a jiní nižší, někdy až nulový. Tento rozdíl je znám také jako Batemanův princip. *„Rysy, které usnadňují organismu zajistit si partnera (nebo mnoho partnerů), se v populaci budou šířit, protože je definováno, že ti jedinci, kteří jsou nositelem takových rysů, si zajistí větší reprodukční úspěch a tím i vyšší fitness než ti, kteří jejich nositelem nejsou“* (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

Velký rozdíl nacházíme mezi muži a ženami. Muži svojí orientaci na pohlavní styk vyladují podle toho, jaká je po nich požadována míra nákladů na výchovu potomka. Ženy se snaží maximalizovat počet potomků, které jsou schopny vychovat, proto se zaměřují na muže, kteří jim jsou ochotni nabídnout své zdroje, nebo mají možnost nabídnout kvalitní geny pro potomky. Důležité je také zmínit rozdíl nákladů, které muži

musí investovat při dlouhodobé, či krátkodobé strategii. Jak je znázorněno na obrázku 1, při krátkodobé strategii se mužské a ženské investice liší daleko více než při monogamním soužití, kdy jsou téměř vyrovnané (Baret, Dunbar & Lycett, 2007). Ženy, podle evoluční teorie, představují vysoce ceněnou komoditu, co se týče jejich rodičovských investic. Ženiny investice začínají s poskytnutím vajíčka, přes náročné těhotenství, ještě náročnější porod a následné kojení a počáteční výchovu dítěte. Těmto investicím teorie připisuje důvod, proč je u žen náhodný sex méně častý než u mužů. Dnešní společnost však díky svým antikoncepčním metodám dává ženám větší možnost ke krátkodobým aférám. I přesto máme tendence následovat své prapředky a disponovat je starým adaptivním problémům (Buss, 2009).

Obrázek 1: Pohlavní rozdíly v alokaci reprodukčního úsilí v polygamním a monogamním systému u savců (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

Další otázkou evoluční psychologie je preference monogamie či polygamie. Podle etnografických dat můžeme tvrdit, že daleko více kultur umožňuje polygamii, nebo mnohonásobnou monogamii, tedy že partner nebo partnerka si mohou vydržovat milence, i když jsou v manželském nebo partnerském vztahu (Baret, Dunbar & Lycett, 2007). Obecně se předpokládá, že muži jsou více promiskuitní, zatímco ženy více monogamní. „Monogamie je zřejmě spíše jev podporovaný společností než preferovaný“ (Baret, Dunbar & Lycett, 2007, 150).

Roughgarden (2009) vyzdvihuje sociální výběr nad pohlavní. Podle něj je důležitější pro člena společnosti vytvořit a udržovat stabilní strukturu společnosti. Reprodukce je tedy důležitý podnět pro sexuální výběr, ale i pro ten sociální. Poskytuje nám zážitek ze sociální intimity. (Roughgarden,2009) Tento názor podporuje tvrzení, že sexualita je termín podmíněný nejen biologicky, ale i sociálně. Oproti evolučním teoriím stojí sociálně-kulturní úvahy přeceňující vliv kultury a prostředí. Pro sexuální vývoj jsou ale důležité oba dva aspekty (Pastor, 2007).

Jedním z odpůrců evoluční teorie je feministické hnutí. Obávají se toho, že evoluční teorie způsobí nerovnost mezi pohlavím, podpoří stereotypy a tím zbaví ženy moci a ekonomických zdrojů. Autor knihy však vznáší námitku. V terminologii evoluční psychologie jsou muži a ženy identičtí ve většině sférách, liší se pouze v oblastech, kdy museli v minulosti čelit různým adaptivním problémům (Buss, 2009).

V dnešní industriální společnosti se vztah mezi postavením a reprodukčním úspěchem zdá zanedbatelný. Naopak v dnešní době je rozmnožování ve vyspělých společnostech daleko kontrolovanější a omezenější než ve společnostech rozvojových. Tento fakt popírá hlavní princip evoluční psychologie. Změna závislosti mezi majetkem a reprodukčním úspěchem je podle některých autorů důsledkem dostupnosti antikoncepce a zákonem nařízené monogamie (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

1.3 Sexuální chování

„Sexuální chování má u člověka různé funkce. Může to být prosazení maskulinity nebo femininity, podpora sebeúcty, rozvoj dominance nebo subdominant, rozvoj vztahů, zdroje potěšení, uvolnění tenze, vyjádření nepřátelství, zdroje potěšení, materiální zisk“ (Weiss, 2010, 103).

E. J. Haeberle (1983, in Nakonečný, 2014) přišel se třemi základními významy sexuálního chování. Za první se toto chování vztahuje ke všemu jednání a reakcím, které vedou k oplodnění. Za druhé se vztahuje ke všemu chování, při kterém je pozorovatelná „sexuální reakce těla“. Za třetí to jsou všechna jednání, která vedou k uspokojení touhy po slasti.

Co zařadit do sexuálního chování jsem čerpala z knihy Sexuální chování v ČR- situace a trendy (Weiss, Zvěřina, 2001).

1.3.1 Masturbace

Na úvod této kapitoly bych se chtěla zaměřit na problematiku terminologie. Samotný pojem masturbace se překládá buď jako vzrušování pohlavních orgánů rukou nebo jako synonymum ke slovům pohlavní sebeukájení, onanie, ipsace. U první definice nacházíme hned 2 problémy. Jedním z nich je, že k sebeukájení může dojít i jinými způsoby než jen rukou. Brouk (1992) například mluví mimo manuálního uspokojování (pomocí ruky) i o uspokojování femorálním (pomocí tření stehen) a instrumentálním (pomocí různých nástrojů např. sexuálních pomůcek k tomu určených). Druhým problémem je to, že sebeukájení může být prováděno mimo pohlavní orgány také na jiných erotogenních zónách. Mluvíme pak o onanii řitní, mamilární, orální apod. U druhé definice se nám naskýtá také problém. Jak už jsem zmínila, dalším synonymem pro sebeukájení je pojem onanie. Tento pojem je odvozen podle biblické osoby Ónana.

„Stalo se pak v té době, že Juda odešel od svých bratrů a připojil se k adulámskému muži jménem Chíra. Tam spatřil dceru kenaanského muže, který se jmenoval Šúa. Vzal si ji za ženu a vešel k ní. Otěhotněla, porodila syna a Juda mu dal jméno Er. Znovu otěhotněla, porodila syna a dala mu jméno Ónan. Juda dal Erovi, svému prvorozenému, manželku jménem Támar. Judův prvorozený Er však byl v očích Hospodinových zlý, a proto jej Hospodin usmrtil. Juda tedy řekl Ónanovi: „Vejdí k bratrově ženě, vezmi si ji podle švagrovského práva a postarej se tak svému bratru o potomstvo.“ Ale Ónan věděl, že to potomstvo nebude patřit jemu; proto kdykoli vcházel k ženě svého bratra, vypouštěl semeno na zem, aby svému bratru nezplodil potomka“ (První kniha Mojžíšova Genesis, kap. 38).

V případě Ónana tedy nešlo o masturbaci (sebeukájení), ale o přerušovanou soulož (Brouk, 1992).

Ve vědeckém kruhu byl tedy založen pojem ipsace, což jsou podle Broukovi definice všechny sexuální akty, které člověk provádí sám na sobě. V jeho knize se můžeme setkat také s pojmem autosexualismus, kdy se ukájíme sami a oproti němu alosexualismus, kdy k uspokojení dochází pomocí partnera (Brouk, 1992). Ve své práci termíny sebeukájení uzpůsobují jednotlivým autorům.

„Masturbace není lepší nebo horší než sex s partnerem, je jiná“ (Pastor, 2007, 50). Je to základní projev lidské sexuality. Nejvíce masturbují pubescenti. Techniky sebeuspokojení jsou velice variabilní (Pastor, 2007).

Co se týče intenzity ipsace, nelze její průměrnou hodnotu přesně teoreticky stanovit. U každého člověka je intenzita individuální a liší se také v různých obdobích jedincova života (Brouk, 1992). Výsledky některých výzkumů ukazují, že onanie je nejčastější mezi 14-16 rokem, kdy chlapci onanují pravidelně. V dospělosti bývá náhražkou za absenci sexuálního styku (Jedličková, 1983). U žen se naopak objevuje ipsace častěji mimo sexuální nouzi. Broukovo vysvětlení je orgasmického rázu. Podle něj mají muži z orgasmu mimo somatického uspokojení i uspokojení psychické, zatímco u žen se jedná pouze o uspokojení somatické (Brouk, 1992). Broukovi názory jsou problematické v tom, že jsou již poněkud zastaralé. Přivedl mě však na myšlenku, že by vysvětlení mohlo být v častosti dosahování orgasmu při sexuálním styku. Ženy totiž dosahují při koitu orgasmu o poznání méně často než muži. Jejich potřeba sebeuspokojení by tedy mohla být opravdu vyšší mimo absenci sexuálního styku než u mužů.

Dle americké studie, která se zabývala sexuálními fantaziemi a masturbací mezi asexuálními jedinci (s nedostatkem sexuální přitažlivosti) je důležité podotknout, že jak asexuální jedinci, tak jedinci s nízkou sexuální touhou masturbaci v současné době provozují, nebo někdy provozovali. Rozdíl se ukázal v sexuálních fantaziích. Asexuální jedinci oproti ostatním skupinám provozují masturbaci, ale nevyužívají při ní sexuální fantazie o jiných osobách (Yule, Brotto & Gorzalka, 2014)

Můžeme se ještě podívat na pozitivní a negativní vlivy masturbace. Pozitivní vliv může být to, že sexuální fantazie podporuje sexuální vzrušení a následně dochází k uvolnění sexuálního napětí. Co se týče vlivů negativních, častá ani dlouhotrvající masturbace nemá škodlivý vliv ani na zdraví osobnosti, ani na sexualitu. Následkem však může v extrémních případech být izolace od druhého partnera (Jedličková, 1983).

1.3.2 Počet sexuálních partnerů

V posledních letech vzrůstá zájem o výzkumy počtu sexuálních partnerů v návaznosti na rozšíření HIV/AIDS. V České Republice je to, podle výzkumu Weisse a Zvěřiny z roku 1998, u mužů průměrně 9,74 partnerek celoživotně a u žen 5,55 partnerů. Výzkumy v této oblasti objevily také řadu zajímavých tvrzení. Většina autorů se shoduje na tom, že počty sexuálních partnerů jsou ovlivněny řadou aspektů, jako je alkohol, kouření, rozvod rodičů, sexuální zneužívání, ateismus, mladší věk atd. (Weis, Zvěřina, 2001).

Buss přišel se studií, kdy byli dotazováni nezadaní američtí vysokoškoláci. Udávali, kolik by si přáli mít partnerů v různých časových obdobích. Pro období jednoho

roku muži udávají průměrně 6 partnerek, ženy udávají jednoho partnera. Za celý život by pro muže bylo ideální mít průměrně 18 partnerek, ženy udávaly pouze 5 partnerů (Buss, 2009).

V souvislosti s počtem sexuálních partnerů je potřeba zmínit pojem promiskuita. „*Promiskuita je časté střídání sexuálních partnerů většinou bez citového vztahu i většího výběru*“ (Hajnová, Capponi & Novák, 1994, 108). Můžeme hovořit o promiskuitě aktivní, kdy jedinec aktivně vyhledává sexuální partnery, a o promiskuitě pasivní, kdy je jedinec neschopen odmítnout jakoukoliv sexuální nabídku. V tomto ohledu závisí také na kulturních normách (Hajnová, Capponi & Novák, 1994).

S promiskuitou se pojí také mimopartnerské styky, či nevěra. Jsou ovlivněny několika faktory. Jedním z nich je individualita osobnosti. Muldorf (1973) rozlišil několik typů osobnosti mužů a žen, kteří mají sklony k mimomanželským a mimopartnerským stykům. U mužů jsou to tyto typy: 1. Prostopášník. Jedná se o promiskuitního muže, jenž se vyznačuje silnou pudovostí, potřebou změny, nebo touhou po velkém počtu sexuálních zkušeností. Díky těmto zkušenostem podle něho nabývá větší mužnosti. 2. Věčný nespokojenec. Touží po lásce, ale s žádnou ženou nedokáže navázat trvalý emoční vztah. 3. Typ donchuán. Jedná se o typ nezralé osobnosti. Z nevěř čerpá narcistické uspokojení. U žen pak tyto: 1. Svůdkyně. Její sexuální apetence je zpravidla malá. Sexem uspokojuje svou touhu zalíbit se. 2. Dobrodružka. Tento typ ženy se snaží hledat něco, co jí v partnerství nebo manželství chybí. Často volí sexuální vztahy bez citové angažovanosti. 3. Žena bezbranná. Tento typ ženy je typický absolutním odevzdáním se a neschopností odmítnout. 4. Žena nespokojená. Snaží se najít něco uspokojivého, často se zamilovává do jiného. Tato zamilovanost však záhy opadá a ona opět hledá něco jiného. (Muldorf, 1973 in Kratochvíl, 2009).

Plzák tvrdí, že nevěry nejsou schopni zhruba 2-4 % mužů a žen. Ženy potřebují k nevěře více cit než muži. Je těžké určit, které povahové rysy osobnosti mohou predisponovat k nevěře. Pastor mluví o nízkém sebevědomí, touze po citu nebo obdivu, nezralosti, hypersexualitě, narcismu apod. (Pastor, 2007). Podle výzkumu Busse se ženy dopouštějí nevěry v tu dobu, kdy jsou ve svém současném vztahu nespokojeny. Naopak u mužů se tento fakt neprojevil. Podle další studie Busse a Greilingové se ženy snaží milostnými aférami nahradit současného partnera (Buss, 2009). Výzkumy ve Velké Británii ukazují, že ženy častěji své manžely podvádí v době ovulace. Dá se to vysvětlit

tím, že ženy kombinují strategie dlouhodobé s krátkodobými, a tak si zajistí jak dobrou kvalitu genů nadřazeného muže, tak materiální zdroje od stálého partnera (Buss, 2009).

„Mnoho lidí se vyhýbá promiskuitě a opovrhuje nevěrou, neboť často narušují jejich vlastní sexuální strategie“ (Buss, 2009, 97).

V této kapitole je potřeba zmínit také Coolidgův efekt. Jedná se o zvýšený zájem o nové sexuální partnery, tzv. sexuální vzrušení novostí a neokoukaností.

„Vypráví se, že Calvin Coolidge a první dáma byli odděleně provázeni po nově utvořených státních farmách. Když paní Coolidgová procházela kolem kurníků s kuřaty, všimla si kohouta náruživě kopulujícího se slepicí a informovala se, jak často kohout tuto službu vykonává. „Každý den se to počítá na tucty,“ zněla odpověď průvodce. Paní Coolidgová potom požádala průvodce: „Zmiňte se laskavě o tomto faktu prezidentovi.“ Když tudy procházel později prezident a byl informován o pohlavní náruživosti onoho kohouta, zeptal se: „Vždycky se stejnou slepicí?“ „To ne“, odpověděl průvodce, „pokaždé s nějakou jinou.“ „Prosím, sdělte paní Coolidgové zase tohle“, vzkázal manželce prezident“ (Buss, 2009, 104).

1.3.3 Sexuální apetence

Jedná se o potřebu sexuálního vybití. Většina výzkumů došla k závěru, že sexuální apetence přesahuje skutečnou frekvenci sexuálního styku, a to jak u zadaných i nezadaných jedinců. Podle výzkumu Weisse a Zvěřiny dosahuje frekvence sexuálního styku u sexuálně aktivních párů průměrně 2x týdně. Rozdíl mezi potřebou sexuálního vybití a skutečnou frekvencí sexuálního styku nám ukazuje následující tabulka. (Weiss, Zvěřina, 2001).

Tabulka 1: Průměrná uváděná potřeba pohlavního vybití a skutečná frekvence pohlavního vybití (měsíčně).

	Potřeba				Skutečnost			
	Muži		Ženy		Muži		Ženy	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
1993	11,05	8,51	9,44	8,59	9,74	7,65	8,47	6,78
1998	10,80	10,06	9,48	8,78	9,56	7,72	8,89	7,76

Písmeno M označuje průměr a SD směrodatnou odchylku.

U žen může nutkavé sexuální chování nabývat mnoha forem. Může se projevat obsesivní masturbací několikrát za den, nutkavé sexuální fantazie. Můžou se také objevovat v cyklických fázích, typické zejména u poruch příjmu potravy, kdy období

zvýšené sexuální apetence jsou střídány obdobím odporu a znechucení k sexuální aktivitě (Giddens, 2012).

U mužů se zvýšená apetence projevuje jinak. V sociálních kruzích jsou tito muži vnímáni pozitivně, jsou oslavováni. Tito muži vyhledávají ten druh žen, které musejí dobývat a toto dobytí je samo o sobě uspokojivé. Proto se tito muži vyznačují vyšším množstvím sexuálních partnerek. Tento typ mužů ale není pravidlem. Objevují se také typy zvýšené sexuální apetence projevující se obsesivní masturbací, nutkavými fantaziemi. Může být také orientovaná pouze na jednu osobu, proto muž s nutkavou touhou po sexuálním vybití nemusí být nutně „sukničkář“ (Giddens, 2012).

Jedním z problémů jsou odlišné požadavky na frekvenci sexuálního styku. Nejdůležitější je vzájemné pochopení partnerů. Podle některých autorů by měl mít pár sexuální styk, pokud mají chuť oba partneři a frekvence by se měla řídit podle méně náruživého partnera (Kratochvíl, 2009).

1.3.4 Preference výběru partnera

Výběr partnera závisí na mnoha faktorech. Závisí na tom, zda vybíráme partnera sexuálního, nebo partnera do manželství, nebo na tom, co jsme schopni partnerovi nabídnout my. *„Úspěšná reprodukce spočívá v mnohem více věcech, než je volba vhodného partnera k rozmnožování. (...) Schopnost potenciálního partnera úspěšně vychovávat potomky tak může být stejně důležitá jako pouhá plodnost nebo kvalita genů“* (Baret, Dunbar & Lycett, 2007, 188).

Rozmnožování lze přirovnat k tržní hodnotě. Je to oboustranný proces, kdy jedinci musí přizpůsobovat své požadavky na partnera podle toho, jací partneři jsou pro ně dostupní. Volba partnera je tedy situačně podmíněná. Objevují se také situace, kdy jedinec není schopen nabídnout ty vlastnosti, které jsou druhým pohlavím požadovány. V těchto situacích muži nebo ženy volí alternativní způsoby, jak zvýší své šance. Může například snížit své nároky na partnera, nebo nabízet možnosti, které jiní zpravidla odmítají, např. ochota mužů starat se o cizího potomka (Baret, Dunbar & Lycett, 2007). Princip vyváženosti výměny tvrdí, že pokud je žena více atraktivní než muž, snaží se muž vykompenzovat tuto nesrovnalost materiálními prostředky (Kratochvíl, 2009). *„Výběr partnera je podmíněn psychologickým mechanismem, který umožňuje vyhodnotit relevantní vlastnosti a každé přiřadit příslušnou váhu pro konečný součet. V konečném*

rozhodnutí, zda si onoho muže zvolit nebo jej zapudit, je některým vlastnostem přidělena vyšší váha, než jiným“ (Buss, 2009, 34).

Podle základního evolučního principu ženy dávají přednost mužům, kteří vykazují znaky zvýšené produkce testosteronu, nebo kteří vykazují ochotu podělit se o své materiální zdroje. Muži se naopak soustředí na znaky fyzické atraktivity. Tyto znaky by měly dokazovat ženin zdravotní stav a plodnost. Výrazným znakem ženské atraktivity jsou neotentní znaky (zachování mladistvých znaků do dospělosti). Podle výzkumu na seznamovacích inzerátech muži preferují partnerky průměrně mladší, než jsou oni sami. Ženy vyhledávají muže starší, neboť se předpokládá, že čím je muž starší, tím je více materiálně zajištěný. *„Seznamovací inzeráty nám poskytují užitečné informace o lidských preferencích při volbě partnera, protože jsou právě k tomuto účelu vytvořeny“ (Baret, Dunbar & Lycett, 2007, 146).*

Důležitou otázkou je, co ženy od muže vyžadují prioritně. Cashdanová prováděla výzkum, kdy v dotazníkovém šetření proti sobě postavila „cads“ a „dads“. V překladu to může znamenat „sprosták, nevychovanec“ a „taťka“. Ženy s menšími požadavky ohledně otcovské péče častěji souhlasily s nápadnými sexuálními taktikami, zatímco ženy s většími požadavky na otcovskou péči vyžadují vlastnosti jako je cudnost a věrnost. Dá se to tedy interpretovat tak, že „cads“ poskytují kvalitní geny, zatímco „dads“ rodičovskou péči. (Baret, Dunbar & Lycett, 2007).

Ženy preferují na základě evoluční teorie partnery s těmito vlastnostmi: ekonomická síla, společenské postavení, vyšší věk, ambice a pracovitost, spolehlivost a stabilita, inteligence, dobré zdraví apod. Ekonomická síla muže musí disponovat třemi předpoklady. Za prvé je to dostupnost a prokazatelnost zdrojů. Dále je to jejich ochota investovat zdroje do ženy i do jejich potomků. Za třetí musejí výhody soužití s tímto mužem převážit výhody soužití s více muži. Co se společenského postavení týče, pojí se s ní také další preferované vlastnosti jako je vlastnění zdrojů, lepší péče o zdraví apod. Na to navazuje také vyšší věk, se kterým se pojí pravděpodobnost vyššího společenského postavení, vyšší stabilita a spolehlivost apod. (Buss, 2009). Jak je patrné, všechny tyto vlastnosti spolu větší či menší mírou souvisejí. Je také jasné, že vyšší pracovitost či inteligence můžou být predispozicemi pro vyšší postavení a větší ekonomickou sílu. To však neznamená, že by ženy preferovali pouze jeden typ muže. Za prvé se tyto preference týkají výběru partnera stálého, jde tedy o strategii dlouhodobou, pro kterou je dle evoluční teorie cílem zplození a výchova potomků a tyto vlastnosti zajistí ideální vlastnosti pro

tento cíl. Za druhé, jak už tu bylo zmíněno, muž může disponovat jednou vlastností natolik, že nahradí absenci ostatních preferovaných vlastností (Buss, 2009).

Pokud se nyní zaměříme na muže, zjistíme, že všechny preferované znaky směřují k jedné důležité vlastnosti, a to je ženina plodnost. Autor zde opět vychází z evoluční teorie. Muži preferují ženy mladší. Evoluční teorie to vysvětluje tím, že ženina plodnost je věkově omezená. Co se týče tělesné atraktivity, dávají přednost těm znakům, které značí ženino zdraví, mládí a reprodukční zdatnost. Jedná se zejména o plné rty, čistou pleť, jasné oči, zdravě vypadající vlasy, svalový tonus, symetrie obličeje apod. Ještě je potřeba také zmínit populárně známý poměr pasu a boků. Evoluční psychologie přichází s vysvětlením takovým, že při těhotenství se tento poměr dramaticky mění. Nižší poměr tedy poukazuje na nepřítomnost těhotenství (Buss, 2009). Opět je třeba připomenout, že Buss vychází z čistě Evoluční psychologie. Tato fakta jsou podložena četnými výzkumy a studii, avšak stále se objevuje řada odpůrců této teorie. Je tedy potřeba získat na tuto problematiku komplexní pohled.

Můžeme to shrnout tak, že ženy jsou při volbě partnera vybíravější. Při tomto výběru se mohou chovat i promiskuitně (Baret, Dunbar & Lycett, 2007). Muži při výběru sexuální partnerky snižují svoje standardy na partnerčiny vlastnosti, a to z důvodu přístupu k většímu množství sexuálních partnerek (Buss, 2009).

2 SEBEPOJETÍ

Definice sebepojetí lze v literatuře najít celou řadu. Vybrala jsem tyto tři:

„Sebepojetí chápeme jako celkový postoj k vlastní osobě, které má prvky kognitivní (sebezpoznání, sebedefinování, ...), emocionální (sebehodnocení, sebeúcta, ...), a činnost regulativní (sebeprosazování, sebeuplatnění, sebekontrola, ...)“ (Fialová, 2001, 28)

„Sebepojetí (self-concept) může být snadno definováno jako vidění nebo mentální reprezentace sebe“ (Van der Werff, 1990, 33, in Blatný, Plháková, 2003).

„Sebepojem je složitým konstruktem implikujícím kognitivní strukturu, ač ne výlučně, pozůstávají z verbálně nebo sémanticky zakódovaných generalizací, do nichž se integrují nové údaje a snad také pro subjekt specificky důležité behaviorální vzorky. Tato zevšeobecnění zahrnují vlastnosti, schopnosti, vědomosti, hodnoty, postoje a sociální role, všechno, čím se subjekt definuje a zhodnocuje. Jsou to především ty charakteristiky, které prosazujeme za sebeprofilující, a na nich závisí, jak bude s jakoukoli personální informací naloženo“ (Papica, 1985, 411, in Blatný, Osecká & Macek, 1993)

Současné sebepojetí je považováno za mentální reprezentaci Já uloženou v paměti jako kognitivní struktura, která se utváří v procesu jedince se sociálním prostředím (Blatný, Osecká & Macek, 1993). Součástí sebepojetí je předmět (vědomí vlastního těla) a podmět (vědomí, činitel vnímající) (Fialová, 2011). Svůj vliv sebepojetí uplatňuje skrze složky jako je např. ideální já, sebehodnocení, self-efficacy apod. (Blatný, Osecká, 1998). Self-efficacy zavedl v roce 1977 Albert Bandura. Jedná se o přesvědčení o vlastních schopnostech, o schopnostech postupovat v situacích takovým způsobem, aby to vedlo k úspěšnému vyřešení. Určitá míra self-efficacy je vrozená. V průběhu života ji lze zvyšovat tréninkem (Bandura, 1977).

Self-efficacy je založeno na čtyřech zdrojích. Prvním zdrojem je **zážitek mistrovství**. Úspěch vědomí vlastní účinnosti zvyšuje, neúspěch vyvolává pochybnosti o sobě samém. Druhým zdrojem je **zástupná zkušenost**. Jedná se o naše zkušenosti, které máme z pozorování druhých osob. Hledáme ve svém okolí vzory, jejichž úspěchy a neúspěchy mají vliv na naše vlastní sebepojetí. Třetím zdrojem je **přesvědčování lidí**.

Jedná se o pozitivní ocenění, o podpoře okolí. Posledním zdrojem je úsudek o vlastním fyziologickém a emocionálním stavu. Na self-efficacy má tedy vliv aktuální fyziologický a emocionální stav (Bandura, 1977).

Můžeme rozlišovat hned několik významů sebepojetí:

- **Obraz já.** Výpověď o tom, jaký jsem, jak se vnímám.
- **Hodnocení mám být.** Citový, hodnotící vztah k vlastnímu obrazu.
- **Směřování chci být.** Motivace, směřování k ideálnímu já.
- **Možnost ovlivnění.** Vnější kontrola vlastního já. Ovlivňování druhými lidmi.
- **Role.** Společnost má na nás určité očekávání, které nám uděluje určitou roli.

Sebepojetí slouží jako nástroj orientace v osobním životě a jako stabilizátor činnosti (Fialová, 2001).

2.1 Aspekty sebepojetí

Většina autorů rozlišuje tři aspekty sebepojetí. Kognitivní, konativní a emocionální.

2.1.1 Kognitivní aspekt já

Kognitivní aspekt se soustředí na obsah a strukturu sebepojetí. Obsah sebepojetí se vytváří při interakci se sociálním prostředím v procesu socializace (Blatný, Plháková, 2003). V kontextu obsahu lze zmínit také princip významnosti, který tvrdí, že jednotlivé obsahy sebepojetí se vytvářejí kolem těch aspektů Já, které člověka odlišují od okolí, nebo které jsou pro něj důležité (Markus, 1980, In Blatný, Osecká & Macek, 1993). U kognitivního aspektu se soustředíme na podněty vnitřní, vnější, minulé, přítomné i budoucí (Krch, Fialová, 2012).

O obsahu sebepojetí se můžeme dozvědět pouze ze subjektivní výpovědi. Z hlediska obsahu je důležité zaměřit se na tzv. emoční nasycení, tedy emoční důležitost daného prožitku (Výrost, Slaměnik, 2008).

2.1.2 Emocionální aspekt já

V sebepojetí se skrývá emocionální složka, která charakterizuje sebehodnocení, vztah k sobě samému. *„Emoce dodávají psychice rozměr citového prožívání, který u člověka prostřednictvím sebeuvědomění nabývá specifické kvality v podobě emočního stavu*

k sobě“ (Blatný, Plhánková, 2003, 114). Může být zaměřeno konkrétně (self-evaluation), nebo obecně v globálním pojetí (Self-esteem) (Krch, Fialová, 2012).

Emocionální aspekt já je spojován s pojmy jako je sebeúcta, sebehodnocení, sebevědomí, sebedůvěra apod. (Blatný, Osecká, Macek, 1993). Vztahují se k němu vlastnosti jako je libost-nelibost, intenzita, stabilita prožívaných stavů (Rosenberg, 1979).

2.1.3 Konativní aspekt já

„Konativní, nebo behaviorální aspekt sebesystému bychom mohli charakterizovat jako tendenci či připravenost jednat takovým způsobem, který souvisí se sebepojetím a sebehodnocením“ (Výrost, Slaměnik, 2008, 102). Tento aspekt je spojen především se seberegulací (Krch, Fialová, 2012).

Souvisí s ním také strategické sebe prezentace. Je to např. strategie **zavděčení** („aby nás druzí měli rádi“). **Strategie příkladnosti**, kdy se dotyčný snaží být pro druhé vzorem. Vlastní cena se zvyšuje se zvyšováním morálních kvalit (čestnost, zodpovědnost, spravedlnost atd.) Dále je to **strategie sebepovýšení**, kde je záměr stát se vítězem. **Strategie zastrašování** je založená na prezentaci vlastní síly. Na konec je to **strategie pokorného chování**, kdy se snažíme vyvolat v druhých pocit viny (Výrost, Slaměnik, 2008).

Snyder (1979) popsal tzv. sebemonitorování. Je to situace, kdy regulujeme vlastní chování na základě nějakého společenského kontextu. Jde o proces, kdy dochází ke sledování vlastního chování. Můžou nastat dvě krajní situace: *„Jestliže jedinci hodně záleží na uznání, pak jedná konformně, je poslušný, mění své názory podle toho, co druzí chtějí slyšet, je citlivý na náznaky toho, co se v určité situaci sluší dělat, a podle toho regulují své chování. Přebývá u něj veřejné já a je vysokosebemonitorující. Jestliže však člověku víc záleží na individuálním úspěchu, pak jedná nezávisle, nerad mění své chování podle očekávání druhých (takže často nechtěně provokuje), chová se spíše v souladu se svými vnitřními pocity a postoji. Jeho já je převážně soukromé. Je to člověk nízkosebemonitorující“* (Smékal, 2002, 359).

2.2 Jáství

Své já si uvědomujeme v souladu s vlastní vůlí. Vytváří se „jáská zkušenost“, tedy zážitek vlastní jedinečnosti. Může se projevat při pohledu do zrcadla, na vlastní videozáznam,

ale také uvědomění si sama sebe při studu, při souznění s druhým či pocit vlastní kompetence nebo handicapu. „Já“ lze vnímat z pohledu přítomnosti, minulosti a budoucnosti. Minulé já představuje sebevztahný efekt. Přítomné já je spojeno s introspekci, sebepercepce. Vede k poznání „pravého já“. Budoucí já se odvíjí od našich cílů a od naší motivace. Je spojováno s Ideálním Já (Výrost, Slaměník, 2008).

W. James (1890) rozlišuje tři elementy vlastního já. Za prvé je to „já materiální“. Zde jde o fyzické vlastnosti člověka. Dále je to „sociální já“, kdy se stavíme do určité společenské pozice a hodnotíme vlastní hodnotu ve společnosti. Za třetí je to „duchovní já“, což je představa o našich duševních vlastnostech.

G. Le Senna (in Smékal, 2002) charakterizovala typologii jáství, kde rozlišuje egocentrické já, alocentrické já, expanzivní já a autistické já. Jedinec s egocentrickým já se soustřeďuje pouze na vlastní osobu, jedná ve svůj prospěch a ve svých zájmech. Alocentrický typ se orientuje na podporu a pomoc druhým, často na úkor sebe sama. Expanzivní já se charakterizuje konfliktem zájmů druhých a svých vlastních. Často dochází k rozpornému jednání. Jedinci s autistickým já se vztahují do sebe, do vnitřního světa.

Aktivní složkou jáského systému je činné já. Procesy nutné pro existenci činného já jsou kognitivní procesy jako paměť, pozornost, vnímání, myšlení, volní akt či hodnocení. Stejně tak činné já tyto procesy ovlivňuje. Činné já se podílí na vědomé sebereflexi. Je to zaměření pozornosti sama na sebe. Nacházíme zde ale mnoho interindividuálních rozdílů. Někteří na sebe zaměřují pozornost běžně, u jiných k tomu naopak dochází zcela výjimečně. Jak činné já ovlivňuje paměťové procesy si můžeme ukázat na příkladu sebedprodukčního efektu. *„Sebedprodukční efekt znamená, že to, co člověk aktivně vytváří, vybavuje si mnohem snadněji než to, co přijal pouze pasivně“* (Výrost, Slaměník, 2008, 92). Další příklad můžeme také uvést na vlastní egocentričnosti. Lépe si pamatujeme ty informace, které se vztahují k vlastnímu já, protože jim přikládáme větší důležitost (Výrost, Slaměník, 2008)

2.3 Sebehodnocení

Pojem sebehodnocení je těžké zařadit. Někteří autoři řadí sebehodnocení synonymně k pojmu sebezpojetí, jiní považují sebehodnocení jako významný aspekt sebezpojetí.

Podle Nakonečného (2014) lze koncepty sebehodnocení vyjádřit takto:

Obrázek 2: Koncept sebehodnocení dle Nakonečného (2014)

Tendence k dosažení evalvace a k zabránění devalvaci vlastní osoby je považována za přirozený jev a uplatňují se zde obranné mechanismy. Laskowská (2000, in Nakonečný 2014) uvádí, že sebehodnocení má tendenci ke stabilizaci, je tedy v čase relativně stabilní. K tomu využíváme tzv. „imunizování“ dat, které naše sebepojetí ohrožují. Může k tomu docházet několika způsoby. Např. jedinci si pro sociální srovnávání vybírají osoby nebo skupiny, které se jim nějakým způsobem podobají. Nebo může záležet na partnerovi interakce. Můžeme převzít jeho určité znaky, abychom se mu zalíbili jako např. převzeme jeho styl mluvy, nebo si můžeme své interakční partnery vybírat podle toho, jestli jsou v souladu s naším sebehodnocením.

S tím je spojen také termín self-affirmation : „*Tendence udržovat ve svém okolí určitý pozitivní sebeobraz o sobě samém, odpovídající sebekoncepci, tedy potvrzování sebekoncepce sociálním okolím, což se uskutečňuje různými strategiemi a také ale vyhýbáním se situacím, kde by hodnota subjektu v očích druhých mohla utrpět úhonu, dále také kontaktu s lidmi, kteří se nechovají v souladu se sebepojetím subjektu, eventuálně může výrazně vystupovat v novém prostředí jako apriorní stabilizace pozitivních vztahů mezi jedincem a jeho sociálním okolím*“ (Nakonečný, 2015, 470).

A. Schützová (2005, in Nakonečný, 2009) rozlišila čtyři základní aspekty sebehodnocení:

- Obecné sebehodnocení. Jde o náš postoj k sobě sama.
- Sociální sebehodnocení. To, jak si myslíme, že nás vnímají ostatní, jak úspěšně dokážeme s okolím komunikovat, jak jsme ve společnosti sebejistí.

- Výkonnostní sebehodnocení. Zda jsem spokojen se svými výkony. Jak zvládám plnit každodenní úkoly.
- Fyzické sebehodnocení. Jak se cítím ve svém těle.

2.3.1 Zdroje sebehodnocení

Prvním zdrojem sebehodnocení je rodina. Tuto funkci v dospívání přebírají vrstevníci, spolupracovníci, referenční skupina, partner i vlastní děti (Krch, Fialová, 2012). Sebehodnocení je spojené s hodnocením, které dostáváme od druhých lidí (Výrost, Slaměník, 2008). Ch. H. Cooley (1902, in Yeung, Martin, 2003) přišel s koncepcí „zrcadlového já“. Tento koncept nám říká, že na sebe pohlížíme tak, jak na nás pohlíží druhí. Tento koncept se váže na individuální rozdíly jednotlivce. Záleží také, k jakému vztahu vzhledem k druhým jsme. Větší vliv na nás budou mít osoby, které jsou pro nás autoritami nebo ke kterým máme blízko než osoby cizí.

Mezi zdroje sebehodnocení patří také temperamentové charakteristiky osobnosti a interpersonální charakteristiky osobnosti. Lze tam zařadit self-efficacy, neboli vlastní účinnost. Jde o to, jak člověk sám sebe považuje za schopného zvládat obtížné situace. Dalšími zdroji sebehodnocení mohou být např. vnímání vlastních schopností a úspěchů nebo sebezpozorování (Blatný, Plháková, 2003).

Sebehodnocení ovlivňují také atribuce. Pokud je naše práce pozitivně ohodnocena, máme tendenci připisovat zásluhy sobě, a sebehodnocení je tak podpořeno. Naopak, pokud se objeví reakce negativní, připisujeme zásluhy okolnostem nebo druhým osobám (Výrost, Slaměník, 2008).

CH. Gordon (1968) rozlišuje tyto čtyři zdroje sebehodnocení:

- **Pocit morální hodnoty.** K tomuto pocitu výrazně přispívá vliv okolí. Jsou zde důležité naše postoje, naše hodnoty, které částečně přebíráme od ostatních. Uplatňuje se zde vliv Cooleyho koncepce „zrcadlového já“. U této složky je důležitý pocit respektu k sobě samému.
- **Pocit kompetence.** Jde o představu vlastních schopností. Patří sem např. pocit vlastní inteligence, pocit síly a energičnosti, pocit, že jsme schopni dělat věci správně.

- **Pocit sebeurčení.** Závisí na tom, zda dosahujeme vytyčených cílů a jak zapojujeme volní úsilí. Do této složky patří např. schopnost plánovat si svůj život, schopnost volního úsilí „začít“, schopnost dotáhnout věci do konce.
- **Pocit vnitřní jednoty.** Tento pocit vyjadřuje vnitřní integritu a ucelenost, harmonii sama se sebou. U této složky jde o to být „sám sebou“, o pocit vlastního zdraví atd.

J. Crockerová a C.T. Wolfeová (2001) uvádějí tyto zdroje pozitivního sebehodnocení: rodinná podpora, uznání druhých, soutěžení, fyzický zjev, náboženský postoj, úspěch, hodnotová orientace.

Všechny zdroje sebehodnocení působí dohromady a navzájem se ovlivňují. Z dříve vnějšího hodnocení se vlivem procesu internalizace stává trvalá součást sebepojetí. (Blatný, Plháková, 2003).

2.3.2 Úroveň sebehodnocení

V předchozí kapitole jsem popsala zdroje sebehodnocení. Na každého jedince však tyto zdroje působí různě a s různou intenzitou. Vlivem těchto zdrojů a také různých okolností, které sebehodnocení doprovází dochází k odlišné úrovni sebehodnocení.

Nejdříve se zaměříme na pozitivní sebehodnocení. S pozitivním sebehodnocením souvisí pojem autovalorizace: „*Naprostá většina lidí má snahu získávat a udržovat si pozitivní sebehodnocení, jejichž zdrojem je jejich úspěšná činnost a jejich posuzování sociálním okolím, zejména od tzv. „významných druhých“, tj. od osob, které jsou pro ně významné*“ (Nakonečný, 2014, 244)

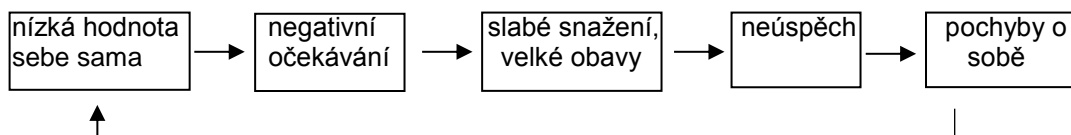
Jaké osobnostní charakteristiky disponují vysokým sebehodnocením se pokusili popsat ve svém výzkumu Blatný a Osecká (1998). Vysoké sebehodnocení korelovalo s osobností extrovertní, emočně stabilní a dominantní (Blatný, Osecká, 1998). S vysokým hodnocením se pojí také určitá rizika. U lidí s vysokým sebehodnocením existuje větší pravděpodobnost selhání. Jejich úsilí je přeceňované a kladou si vysoké cíle, nepřiměřené jejich schopnostem. Může se tedy stát, že jejich neúspěchy budou mít negativní dopad na vlastní já (Blatný, Plháková, 2003).

Co se týče nízkého sebehodnocení, existují určité prediktory, které mohou předpovídat sníženou úroveň sebehodnocení. Jsou jimi např. tendence k sociální izolaci

nebo tendence k sebeobviňování. Jedinci, kteří mají nízké sebehodnocení, mají sklony k sebeobviňování a k úniku do fantazie (Blatný, Osecká, 1998).

Schützová (2005, in Nakonečný, 2009) vyjádřila schéma pro lidi s nízkým sebehodnocením.

Obrázek 3: Schéma sebehodnocení dle Schützové

Dostávají se do bludného kruhu, ze kterého je těžké se vymanit. Souvisí se stále opakujícími se pochybnostmi o vlastních schopnostech, o sobě samém.

2.3.3 Sebediskrepační teorie

Tuto teorii rozpracoval E. T. Higgins. Pracuje zde s aspekty já. Skutečné já, ideální já a požadované já. Nesoulad vzniká jako důsledek rozporů mezi ideálním a požadovaným já. Ideální já představuje ideál krásy. Požadované já se týká vlastností, o nichž se člověk domnívá, že by mít měl. Diskrepace mezi aktuálním a ideálním já vede ke zklamání, smutku. Diskrepace mezi aktuálním a požadovaným já k úzkosti, pocitu ohrožení. Pokud je naše sebehodnocení ohroženo, začínáme se srovnávat s lidmi v našem okolí. Jestli se v našem okolí objeví osoba, která je úspěšnější než my, mohou nastat dva scénáře. Buď se naše sebevědomí posílí tím, že danou osobu známe, nebo se naopak objeví pocit žárlivosti a naše sebevědomí utrpí porážku. Toto chování je ovlivněno také oblastí úspěchu. Pokud daná osoba bude úspěšná v oblasti, která pro nás není tolik důležitá, nastane pravděpodobně první situace. V opačném případě je pro nás tato osoba spíše soupeřem (Higgins, 1987).

2.4 Tělesné sebepojetí

Sebehodnocení je ovlivněno hodnocením vlastního vzhledu (Fialová, 2006). Tělo je považováno za jednu z nejdůležitějších komponent sebepojetí. Je také součástí sociálního a kulturního vývoje, který naše subjektivní vnímání vlastního těla velkou měrou ovlivňuje (Fialová, 2001).

„*Tělesné sebezpojetí chápeme jako vytváření vlastního obrazu o svém těle a postoje k němu. Zahrnuje v sobě postoj okolí i vlastní uvědomění si těla a jeho hodnocení*“ (Fialová, 2006, 51).

Jako základní složky tělesného sebezpojetí Fialová (2001) uvádí zdraví, vzhled a zdatnost.

- **Vzhled** může být základní motivací pro zdravý životní styl. Vzhled je naší vizitkou. Z evolučního hlediska je důležitější spíše pro ženy než pro muže. Pro ženy to znamená zvýšení reprodukčního úspěchu. „*Péče o vzhled je dnes součástí tělesné kultury*“ (Fialová, 2001, 41).
- **Zdraví** je podle lékařské definice stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody. Můžeme mluvit o subjektivním zdraví, kdy záleží na našich vnitřních pocitech. Naopak objektivní aspekt zdraví je takový, kdy ostatní lidi hodnotí náš zdravotní stav.
- Poslední složkou je **zdatnost**. „*Je to schopnost těla fungovat s optimální účinností a hospodárností*“ (Fialová, 2001, 43). Vyjadřuje vyrovnání tělesné a duševní složky člověka.

Tělesné sebezpojetí ženy a muže se liší. Na ženské tělo jsou kladeny vyšší nároky. Štíhlost ženy je spojována se sebekontrolou, společenskou přitažlivostí a hlavně mládím. Ženské tělo je již od základní školy zdrojem kritiky a tlaků společnosti. Co se mužů týče, v minulosti se na mužské tělo nekladly nějak zvláštní nároky. Současná společnost preferuje muže svalnatější, se středně velkou postavou, dobře vyvinuté svaly na hrudi, pažích a ramenou, štíhlý pas a boky. Kvůli tomuto ideálu krásy muži začínají být ke své postavě kritičtější než dříve (Fialová, 2001). Dále veliký rozdíl můžeme vidět také mezi sportující a nesportující populací. Lepší hodnocení tělesného já ovlivňuje celkové pojetí já. Další rozdíly můžeme pozorovat na základě věku. Je jasné, že největší pozornost na vlastní vzhled se bude pohybovat v období dospívání. S přibývajícím věkem se zvyšuje potřeba dbát na své zdraví, a na péči sám o sebe. Vzdělání má na tělesné sebezpojetí také vliv, respektive množství informací v oblasti fyzického zdraví (Krch, Fialová, 2012).

Postoj k vlastnímu tělu je ovlivněn mnoha faktory. Prvním z nich je rodina. V rodině se vytvářejí naše hodnoty, získáváme různé návyky. Dalším faktorem jsou lidi v našem okolí. Jsou to vrstevníci, kteří představují hlavní hodnotící skupinu, autority

tvořené učiteli, trenéry apod. V neposlední řadě jsou to také znalosti a vědomosti o této problematice (Krch, Fialová, 2012).

„Zlepšení tělesného sebepojetí vyžaduje především změnu ve způsobu myšlení a vnímání, i změnu chování jednice ke zdraví a kráse“ (Krch, Fialová, 2012, 36). Krátké řešení při nespokojenosti s vlastním tělem je nácvik asertivity, jak dokazují výzkumy. Posilujeme tím sebevědomí a pocit kontroly. Při zaměření na dlouhodobou perspektivu budou mít zřejmě pozitivní změny v kulturním pojetí ženského těla (Grogan, 2000)

Poruchy tělesného sebepojetí se projevují různými způsoby. Nejčastějšími poruchami jsou poruchy příjmu potravy. *„Potřeba partnera, nových vztahů či sociálního statusu zvyšuje jedincovu závislost na okolí. Opačnou reakcí na tuto změnu může být uzavření se do sebe, izolace, soustředění na vlastní tělo, které se stává prostředkem seberealizace a komunikace se světem“* (Krch, Fialová, 2012, 37).

2.4.1 Měření tělesného sebepojetí

K měření hmotnosti, výšky, různých indexů, množství podkožního tuku apod. používáme somatometrické metody (Krch, Fialová, 2012). Dalšími metodami jsou projekční postupy, dotazníkové metody, siluety. Můžeme také pracovat s metodami kresby postavy, rozhovory apod. (Fialová, 2001). Somatometrické metody řadíme do metod objektivního hodnocení, zatímco zbylé do metod subjektivního hodnocení. Hodnocení vlastního vzhledu stojí na subjektivním sebehodnocení a pomůže nám dostat se více do hloubky (Krch, Fialová, 2012). Já se ve své práci zaměřuji pouze na některé vybrané subjektivní metody.

Do projekčních metod řadíme například Image Screening Scale nebo CAPT. **Image Screening Scale.** Tato metoda probíhá tak, že proband znázorňuje na list papíru ve zmenšeném měřítku nejširší a nejužší části svého těla. **CAPT (Color-A-Person Test).** Proband hodnotí 15 částí svého těla použitím barev, které označují úplnou spokojenost až nespokojenost (Fialová, 2001).

Dalším typem, který se využívá k subjektivnímu hodnocení vlastní, ale i cizí postavy jsou siluety. Využívá se obrázků, siluet těl. Můžeme jimi zjišťovat vnímání vlastního i cizího těla i emocionálně-kognitivní aspekty. Patří tam: kresba dospělých figur, klasifikace tělesných typů, Perceived Somatotype, Personal Construct Approach Perceptions of Body Image (Fialová, 2001). Českým produktem je Basic Olomouc Body

Rating (BOBR). Jedná se o vytvoření nové škály obrázků postav, které se snaží odsranit limity škál předchozích. (Šrámková, Cakirpaloglu, 2015)

Asi nejpoužívanější metodou jsou dotazníkové metody. Ukazují nám kvantitativní míru spokojenosti (Fialová, 2001). Oproti siluetám, kde se zaměřujeme pouze na tělo jako celek má tu výhodu, že se proband může vyjadřovat k tvrzením o jeho osobě, o jeho tělu i jeho částech (Krch, Fialová, 2012). Patří sem např. Body Cathexis Scale, Body Attitude Scale, Personal Construct Theory, PSDQ, Self-Efficacy, POP, Tennessee Self-Concept Scale, Rosenbergova 10 bodová škála hodnocení sebepojetí apod. První zmiňovaná metoda je **Body Cathexis Scale**. Tato metoda zjišťuje míru spokojenosti s tělem. Proband uvádí své pocity s 12 částí těla, ke kterým se vyjadřuje na 7 bodové škále. Autoři tvrdí, že spokojenost s vlastním tělem úzce souvisí s celkovým sebehodnocením. Proto proband, který v tomto testu dosáhne vysokých výsledků bude mít pravděpodobně i vysoké celkové sebehodnocení. Rozšířenou verzí tohoto testu je Body Parts Satisfaction Scale **Body Attitude Scale**. Tato škála obsahuje 15 položek. Tyto položky byly v sémantickém diferenciálu rozděleny do 3 postojových dimenzí: dimenze hodnotící, dimenze potenciality a dimenze aktivity. Pokus této metody byl zohlednit i úroveň vlastního konceptu, sebepřijímání a ideálního já. **Personal Construct Theory** zjišťuje individuální mínění a přijímání těla. **PSDQ (Physical Self-Description Questionnaire)**. Pomocí 70 ti otázek je zjišťováno 9 základních charakteristik. **Self-Efficacy**. Tato metoda je založena na 24 bipolárních přídavných jménech hodnocených na 7 bodové škále. Sleduje reálnou rovinu a ideální rovinu. Je vhodná pro hodnocení sebepercepce v širším slova smyslu (Fialová, 2001). **Dotazník vlastní hodnoty (POP)**. Pomocí této metody posuzujeme vnímání vlastního těla. Využívá polární vlastnosti. Hodnotíme skutečné tělo a ideální tělo. (Krch, Fialová, 2012). **Tennessee Self-Concept Scale**. Metoda hodnotí sebepojetí na základě 3 hledisek: tělesného, psychologického a sociálního. Je použita bipolárnost dimenzí a 7 bodová škála. Internal Self-Concept, tedy vnitřní pojetí obsahuje 3 subškály: jaký jsem, jak se přijímám, jak jedním. External Self-Concept, vnější pojetí má 5 subškál: tělesné já, morálně-etické já, osobní já, rodinné já a společenské já. **Rosenbergova 10 bodová škála hodnocení sebepojetí**. Je to typ unidimenzionální metody. Dnes je velmi rozšířena a používá se v mnoha modifikovaných podobách (Fialová, 2001).

2.5 Vztah sebepojetí a sexuality

Je třeba podotknout, že jsme nenašli žádné české výzkumy, které by se týkaly vztahu sexuálního chování a sebepojetí. Podobnou problematiku lze nalézt v diplomové práci D. Krausové na téma „Vztah sexuálního chování mladistvých a jejich sebepojetí“. Zabývá se zde vztahem mezi sebepojetím a počátkem sexuálního života u adolescentních dívek ve věku 15-19 let (N=221). Krausová neobjevila statisticky významný vliv sebepojetí na počátek sexuálního života (Krausová, 2013).

Rehbein-Narvaez a Garcia-Vazquez (2006) zkoumali vztah mezi sebehodnocením a sexuální funkčností vysokoškolských žen v USA. Tito výzkumníci se zaměřili na neklinickou populaci. Výzkumným souborem jim bylo 110 vysokoškolských žen ze společensko-vědních oborů. Průměrný věk respondentek byl 22,81 let. Mimo jiné soubor podrobili Rosenbergově škále sebehodnocení. Do sexuálního fungování bylo zahrnuto také: sexuální vzrušení, sexuální kognice, sexuální fantazie, sexuální zkušenosti, orgasmus a sexuální pud, sexuální chování aj. Výsledky dokazují, že ženy, které dosahovaly vysokých hodnot na škálách sebepojetí mají lepší sexuální funkce. Jsou tedy schopny dosahování orgasmu častěji a s vyšší intenzitou. Nebyl však zjištěn žádný významný vztah mezi sebehodnocením a sexuální fantazií, sexuálním vzrušením nebo sexuálním chováním.

Dawson et al. (2008) se snažil vyzkoumat příčiny sexuálního chování u adolescentů a mladých dospělých. Výzkumný vzorek byl 62 respondentů, z toho 15 mužů a 47 žen. Průměrný věk respondentů byl 17,5. Ke stanovení míry sebehodnocení používal Rosenbergovu škálu sebehodnocení. Nízké sebehodnocení korelovalo s respondenty, kteří na otázku „Jaké mají důvody k sexu“ uvedli, že jsou zamilovaní anebo stále čekají. Nízké sebehodnocení tedy spojuje s větší opatrností a méně riskantním sexuálním chováním.

VÝZKUMNÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Naším výzkumným cílem je zjistit, zda je sexuální chování a preference sexuální strategie mužů a žen ve věku od 18 do 30 let ovlivněno osobním sebepojetím. Zaměřili jsme se především na potřebu sexuálního vybití, četnost masturbace a dosavadní počet sexuálních partnerů. Hlavním cílem je zjistit, zda míra sebepojetí souvisí s určitým sexuálním chováním. Dále chceme zjistit, zda míra sebepojetí souvisí s výběrem sexuální strategie. Tedy zda si vybíráme partnery na dlouhodobé soužití, partnery na krátké sexuální uspokojení nebo zda nehledáme partnery žádné. Dílčími cíli jsou, zda souvisí pohlaví s výběrem sexuální strategie nebo zda souvisí se sebepojetím to, jestli se nacházíme v současnosti v partnerském stavu a zda souvisí se sebepojetím naše spokojenost s partnerskou situací.

Nenašli jsme žádné české výzkumy, které by se týkaly vztahu sexuálního chování a sebepojetí. Podobným tématem se zabývala D. Krausová ve své diplomové práci na téma „Vztah sexuálního chování mladistvých a jejich sebepojetí“. Zabývá se zde vztahem mezi sebepojetím a prvním pohlavním stykem u adolescentních dívek (N=221) (Krausová, 2013). Sebepojetím se u nás nejvíce zabývají Blatný a Osecká. Co se týče sexuálního chování, největší výzkum sexuálního chování u nás provedli Weiss a Zvěřina mezi lety 1993 a 1998 a dále také srovnávací výzkumy, které se opakují každých 5 let. Nejnovější výzkum je z roku 2013, tento výzkum jsme bohužel nesehnali. Ze zahraničních výzkumů lze jmenovat např. výzkum Erola a Ortha (2014), který se zabýval vztahem mezi sebepojetím a partnerskou spokojeností. Dawson et al. (2008) řešil vztah sebepojetí a aktivního sexuálního chování u mladých dospělých. Podle R. Renbein-Narvaez et al. (2006) nelze prokázat vztah mezi sebepojetím a sexuálním chováním. Jejich výzkum se primárně věnoval vztahu sebepojetí a schopností žen dosahovat orgasmus. Podle našeho názoru je téma hledání příčin daného sexuálního chování zajímavým a aktuálním tématem.

4 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Naším původním záměrem bylo udělat smíšený výzkum kombinací rozhovorů a dotazníkového šetření. Rozhovory jsme zrealizovali a použili je jako orientační výzkum. Slouží nám, jako podpůrná data pro tvorbu skupin dle sexuálního chování a pro interpretaci dat. Samotné interpretaci rozhovorů se v této práci nevěnujeme, proto náš výzkum považujeme za kvantitativní.

Nejdříve jsme tedy prováděli orientační výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Cílem bylo zorientovat se v problematice sexuálního chování u osob ve věku od 18 do 30 let. Tento krok jsme podnikli z důvodu nedostatečné literatury o sexuálním chování mladých mužů a žen. Zrealizování tohoto orientačního výzkumu nám také pomohlo ke stanovení hypotéz pro tuto práci. Nejvíce jsme z těchto rozhovorů vytěžili u hypotézy H8, kdy jsme se snažili vytvořit skupiny podle určitého sexuálního chování. Následně jsme prováděli kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření.

4.1 Testové metody

Dotazníkovou baterii tvořily 2 metody na zjišťování osobního sebepojetí: 1. Tennessee Self Concept Scale II (TSCS-II) a 2. Rosenbergova škála sebehodnocení (RSES). Do našeho výzkumu jsme použili pouze škálu TSCS-II a RSES jsme použili jako kontrolní metodu. Těmto dvěma metodám předcházela dotazník ke zjištění základních údajů respondenta a dotazník na zjištění sexuálního chování respondentů (viz. příloha) Dotazník byl sestaven za výzkumným účelem.

4.1.1 Tennessee Self-Concept Scale II.

Tennessee Self-Concept Scale II. (TSCS II.) vytvořili W. H. Fitts a W. L. Warren v roce 1996. Předchůdcem je TSCS z roku 1960. Měří mimo celkového self i tyto kategorie: tělesné self, morální self, personální self, rodinné self, sociální self, pracovní (akademické) self a doplňkové kategorie skóre identity, skóre satisfakce, skóre chování. Obsahuje dvě varianty. Jedna varianta je pro děti a druhá pro dospělé. Varianta pro dospělé obsahuje 82 položek. Na tyto položky se odpovídá pomocí pětibodové škály

Likertova typu: 1 = není to pravda, 2 = částečně to není pravda 3 = částečně pravda a částečné lež, 4 = částečně je pravda, 5 = je to pravda. Hrubé skóry jsou převáděny na T-skóry (Fitts, Warren, 1996). Český překlad jsem získala z Disertační práce pana doktora R. Procházky. Tento překlad považuji poněkud za problematický. S pomocí originálního znění položek jsem překlad upravila s pomocí dvou kolegů, jeden z nich vlastní certifikáty CAE advanced a City and Guilds advanced. Položku 22. jsem z dotazníku vyřadila, kvůli chybnému přeložení a překlepu („22. *Považuji sen příjemnou osobu*“ – „*I consider myself a sloppy person*“ z angl. or.). V tabulce 2 přikládáme popis jednotlivých škál testu Tennessee Self-Concept Scale II.

Tabulka 2: Popis škál dotazníku TSCS-II (Fitts, Warren, 1996).

Subškály TSCS-II	Popis
Celkový self koncept-TOT	Měří celkové sebepojetí jednotlivce. Celkový self koncept asociuje s celkovým sebehodnocením jedince.
Tělesný self koncept-PHY	Prezentuje nám pohled jedince na své tělo, své fyzické schopnosti, zdravotní stav, fyzický vzhled a sexuální přitažlivost. Tělesné skóre self konceptu asociuje s celkovým sebehodnocením jedince. <i>-Mám zdravé tělo.</i> <i>-Býval jsem více sexuálně přitažlivý.</i>
Sociální self koncept-SOC	Ukazuje, jaké sebehodnocení ve vztahu s druhými lidmi. V sociálních situacích a při interakci s druhými. Skóre sociálního self asociuje s tělesným self. <i>-Jsem přátelská osoba</i> <i>-Necítím se dobře v přítomnosti ostatních lidí</i>
Morální self koncept-MOR	Popisuje self z morálně-etického hlediska. Mimo jiné také hodnotí spokojenost se svou vírou. <i>-Jsem špatný člověk</i> <i>-Jsem slušná osoba</i>
Personální self koncept-PER	Jedná se o spokojenost se sebou jako s člověkem. Souvisí se sebepřijetím, přijetím vlastní osoby, těla nebo našeho vztahu s ostatními. <i>-Pohrdám sebou</i> <i>-Mám vysokou sebekontrolu a sebeovládání</i>
Rodinný self koncept-FAM	Představuje individuální postoje a hodnoty sebe sama ve vztahu k rodinnému systému. <i>-Jsem členem šťastné rodiny</i> <i>-Vycházím s rodiči, jak nejlépe to jde</i>
Pracovní self koncept-ACA	Ukazuje, jak hodnotíme své výkony ve škole, v práci, při řešení úkolů. Jak člověk věří ve vlastní schopnosti. <i>-Ostatní lidé si myslí, že jsem chytrý</i> <i>- Matematika je pro mě těžká</i>
Identita	Hodnotí přijetí vlastní identity.
Chování	Jde o hodnocení vlastního chování.
Satisfakce	Informace o vlastním sebepřijetí.

4.1.2 Rosenbergova škála sebehodnocení

Původní název Rosenberg Self-esteem scale sestrojena M. Rosenbergem v roce 1965. RSES je jednou z nejpoužívanějších metod na zjišťování celkového sebepojetí. Je spojována s pocitem spokojenosti a duševním zdravím (Blatný, Osecká, 1994). Obsahuje deset položek. Polovina položek (5) je formulována kladně a druhá polovina záporně. Položky jsou hodnoceny na čtyřbodové škále Likertova typu: „zcela neplatí“, „spíše neplatí“, „spíše platí“, „zcela platí“. Výsledky jsou prezentovány na hrubém skóru od 10-40 bodů. Více bodů znamená vyšší sebehodnocení.

Původně je považována za jednodimenzionální metodu. Mnozí výzkumníci však upozornili na to, že škála obsahuje faktorů více. Z výsledků faktorové analýzy byly vyděleny dva faktory: 1. Pozitivně formulované položky, 2. negativně formulované položky (Goldsmith, 1986). U nás se tomu věnují Blatný a Osecká. Podrobili Rosenbergovu škálu faktorové analýze a vydělili 2 nebo 3 faktory. Jsou jimi faktor aserce pozitivních tvrzení o sobě a faktor popírání negativních tvrzení o sobě. Třetím faktorem je faktor srovnání s druhými. Tyto faktory mají odlišné vztahy k osobnostním charakteristikám. 1. faktor souvisí s extroverzí, 2. faktor s neuroticismem, 3. faktor s dominancí. První dvě složky jsou závislé na temperamentu, respektive na emotivitě a třetí, nezávislá na prvních dvou souvisí se sociálním srovnáváním (Blatný, Osecká, 1994).

Rosenbergova škála sebehodnocení je krátká a snadno administrovatelná. Ačkoliv je v českém prostředí hojně využívána, nemáme standardizaci na českou populaci.

4.2 Formulace hypotéz ke statistickému testování

Naším hlavním cílem je zjistit vztah mezi sebepojetím a sexuálním chováním. V návaznosti na stanovený cíl a dále stanovené dílčí cíle jsme stanovili tyto hypotézy:

H1: Lidé nacházející se v partnerském vztahu budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé bez partnerského vztahu.

H2: Lidé, kteří jsou spokojeni se svou partnerskou situací budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé nespokojeni se svou partnerskou situací.

Podle Erola a Ortha (2014) spokojenost ve vztahu souvisí se sebepojetím v tom smyslu, že dobré sebepojetí má pozitivní vliv na partnerskou spokojenost.

H3: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou masturbace a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

H4: Existuje statisticky významná souvislost mezi počtem partnerů a sociální složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

H5: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou sexuálního vybití a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

H6: Existuje statisticky významná souvislost mezi preferencí sexuální strategie a tělesnou složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

H7: Existuje statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v preferenci sexuální strategie.

H8: Existuje statisticky významná souvislost mezi skupinou dle sexuálního chování a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

V hypotézách H3, H4, H5, H6, H7 a H8 se opíráme zejména o evoluční teorii. Ta tvrdí, že největšího reprodukčního úspěchu dosahují muži, kteří jsou „dominantní“ vůči ostatním mužům. Vykazují např. vyšší fyzickou sílu, větší materiální zdroje nebo vyšší hladinu testosteronu. U žen se jedná o fyzickou atraktivitu (Buss, 2009). Ve všech těchto případech se jedná o zdroje pozitivního sebehodnocení. Blatný a Osecká (1998) prokázali korelaci mezi dominancí a RSES.

Zároveň to však odporuje výzkumu R. Renbein-Narvaez et al. (2006), kteří neprokázali žádný vztah mezi sebepojetím a sexuálním chováním. Tento výzkum byl však primárně prováděn na vztahu sebepojetí žen a schopností dosahování orgasmu. Dawson et al. (2008) tvrdí, že u mladých dospělých je nižší sebehodnocení spojené s větší opatrností a méně riskantním sexuálním chováním.

Z výzkumu Schmitta (2004) lze potvrdit vzájemný vztah mezi extroverzí a promiskuitním chováním. S extroverzí souvisí také RSES a TSCS-II. Nejvíce s extroverzí koreluje subtest sociální sebepojetí. Na základě těchto korelací předpokládáme pozitivní vztah mezi počtem sexuálních partnerů a subtestem sociálního sebepojetí.

Na výběru krátkodobé či dlouhodobé strategie se podílí mimo jiné také fyzická atraktivita, která signalizuje mládí, zdraví, reprodukční schopnosti (Buss, Schmitt, 1993). Na základě tohoto poznatku předpokládáme souvislost mezi tělesnou složkou sebepojetí a výběrem sexuální strategie.

Podle teorie Busse a Schmitta (1993), ženy vyhledávají krátkodobé strategie méně často a méně intenzivně než muži.

5 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Tuto kapitolu jsme rozdělili na 2 podkapitoly. V první se zabýváme sběrem dat a výzkumným souborem orientačního výzkumu a ve druhé se zabýváme sběrem dat a výzkumným souborem dotazníkového šetření.

5.1 Orientační výzkum

Před samotnou realizací výzkumu jsme prováděli polostrukturované rozhovory v rámci orientačního výzkumu. Jednalo se o krátké rozhovory na téma sexuální chování a sexuální strategie. Cílem bylo více se zorientovat v problematice sexuálního chování mužů a žen ve věku 18-30 let. Chtěli jsme zjistit, jaké různé formy sexuálního chování lze u této věkové skupiny pozorovat, a zda lze vůbec do našeho výzkumu zahrnout pojem sexuální strategie. Z teoretické části víme, že lidé preferují buď krátkodobé sexuální známosti, nebo dlouhodobé partnerské vztahy. Díky tomuto výzkumu jsme zjistili, že je tento pojem v českém prostředí poněkud neukotven, proto jsme se dotazník snažili zkonstruovat dostatečně popisně. Tento výzkum nám pomohl také při stanovování hypotéz. Rovněž jsme jej použili jako podpůrná data při vytváření skupin podle určitého sexuálního chování, které jsme použili u hypotézy H8. Díky rozhovorům jsme se také mohli zaměřit na problematiku otázky našeho dotazníku, a tyto nedostatky před spuštěním dotazníku odstranit.

5.1.1 Sběr dat do orientačního výzkumu

Výběr probandů probíhal samovýběrem, metodou sněhové koule a účelovým výběrem. Naším cílem bylo získat dostatečné množství probandů pro orientační zmapování problematiky sexuálního chování. Rozhovory probíhaly převážně osobní formou, 2 rozhovory byly provedeny přes program skype.

5.1.2 Výzkumný soubor orientačního výzkumu

Výzkumný vzorek pro orientační výzkum tvořil 17 osob, z toho 10 žen a 7 mužů ve věku od 22 do 30 let. Co se týče demografických údajů, byly zde zahrnuty osoby z Pardubického kraje, Středočeského kraje, Královehradeckého kraje, Olomouckého

kraje a z Jesenicka. Z těchto osob bylo 6 studentů a 11 pracujících osob. Žádný z probandů nebyl náboženského vyznání.

5.2 Dotazníkové šetření

Dotazníková baterie obsahovala základní údaje o probandovi, otázky na téma sexuální chování a 2 dotazníkové metody na zjišťování sebepojetí. V příloze přikládám dotazníkovou baterii bez dotazníků sebepojetí. Otázky na téma sexuální chování byly tyto:

- 1. Jste v současné době v partnerském vztahu?
- 2. Jste se současnou partnerskou situací spokojen/a?
- 3. Představte si, že byste měli týden času sami pro sebe bez povinností. Z nějakého důvodu byste jej trávili o samotě bez partnera či kohokoli jiného. Zkuste odhadnout kolikrát byste za tento týden masturbovali.
- 4. Představte si, že svůj sexuální život můžete uspořádat zcela svobodně bez ohledu na druhé lidi či společenské konvence. Kdyby tomu tak bylo, jaká četnost sexuálního styku za týden by vám připadala ideální?
- 5. Jakou partnerskou strategii v současné době preferujete?

Celé znění dotazníku přikládám v přílohách.

5.2.1 Sběr dat do dotazníkového šetření

Výběr respondentů do dotazníkového šetření probíhal přes sociální síť a diskuzní fóra na téma sex a vztahy. Osoby se dobrovolně zúčastnily internetového dotazníkového šetření. Jedná se o samovýběr. Probandům byl nejdříve zobrazen úvodní text, kde byly informování o cílech výzkumu, průběhu dotazníku a o anonymitě. Dále jim byly zobrazeny otázky na základní údaje, následovala první dotazníková metoda sebepojetí RSES. Jednotlivé položky byly probandovi zobrazeny najednou, aby se mohl k jednotlivým položkám vracet. Poté jim byly položeny otázky na sexuální chování, které byly zobrazovány postupně. Dotazník ukončovala druhá dotazníková metoda TSCS-II, která byla opět probandovi zobrazena najednou. Na konci dotazníku bylo poděkování a kontaktní údaje.

5.2.2 Výzkumný soubor dotazníkového šetření

Výběrový soubor tvoří muži a ženy ve věku od 18 do 30 let. Tato věková hranice byla stanovena na základě věkového rozdělení dle Gail Sheehyové, která tento věk

pojmenovává jako *prozatímní dospělost* (Sheehyová, 1999). Dolní hranice již předpokládá u probanda započatý sexuální život a horní hranice odděluje od dospělosti, kdy už je povětšinou naším cílem zakládání rodin a zaměřujeme se tedy na dlouhodobé strategie. Cílem bylo sesbírat minimálně 384 osob. Číslo bylo určeno pomocí analýzy síly testu. Stanovená hladina chyby prvního druhu byla $\alpha=0,05$ a chyby druhého druhu $\beta=0,05$. Očekávaná velikost účinku $1-\beta=0,95$. Celkově bylo vyplněno 438 dotazníků. Použito bylo 425, protože 11 dotazníků neodpovídalo stanovené věkové hranici a 2 dotazníky byly vyřazeny z důvodu nevěrohodnosti odpovědí. Z celkového počtu dotazníků bylo 101 mužů a 324 žen. Průměrný věk respondentů byl 22,75, směrodatná odchylka $\pm 2,58$. Ženy (N=324) měly průměrný věk 22,55 se směrodatnou odchylkou $\pm 2,47$, muži (N=101) s průměrným věkem 23,4 se směrodatnou odchylkou $\pm 2,81$. Pro přehlednou charakteristiku souboru přikládáme tabulku 3.

Tabulka 3: Charakteristika výběrového souboru

Respondenti	N	Průměrný věk	SD
Celkově	425	22,75	2,58
Ženy	324	22,55	2,47
Muži	101	23,43	2,81

Z celkového souboru 425 bylo 336 studentů, 86 pracujících a 3 respondenti na PhD studiu. Dále jsme také zjišťovali, zda se respondenti v současné době nacházejí v partnerském vztahu. Z celkového počtu 425 bylo 131 respondentů nezadaných, 275 respondentů nacházejících se v partnerském vztahu a 19 respondentů nacházejících se ve „volném vztahu“, nebo ti respondenti, kteří svůj vztah nepokládají za trvalý partnerský vztah (např. „něco mezi klasickým a volným vztahem“).

Nakonec jsme se probandů ptali na náboženské vyznání, konkrétně na příslušnost k církvi. Probandy jsme rozdělili na 2 skupiny. První skupina je sestavena z probandů, kteří se hlásí ke křesťanským církvím a k náboženství vycházející z křesťanské nauky. (např. evangelisté) (N=114). Druhou skupinu tvoří osoby nehlásící se k žádné církvi, nebo osoby hlásící se k východním náboženstvím (např. buddhismus) (N=311).

5.3 Etické hledisko a ochrana soukromí

Při orientačním výzkumu byly rozhovory s probandy nahrávány a následně vyhodnoceny. Probandi byli s tímto srozuměni, dále také s cílem výzkumu a anonymitou. V souvislosti s intimní povahou rozhovoru měli probandi možnost odmítnout odpověď na jakoukoliv otázku a také měli možnost kdykoliv rozhovor ukončit. Nahrané rozhovory byly po vyhodnocení smazány.

Při dotazníkovém šetření byli probandi na začátku výzkumu informováni o cílech výzkumu a anonymitě. Data byla použita pouze v rámci výzkumu.

U orientačního výzkumu i u dotazníkového šetření byli probandi srozuměni s intimní povahou otázek. Všichni probandi se výzkumu zúčastnili dobrovolně.

6 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

V této kapitole se věnujeme práci s daty a ověřování platnosti hypotéz. Mimo to zde uvádíme také popisnou statistiku škály RSES a škály TSCS-II a jejich vzájemnou korelaci. V našich hypotézách se věnujeme pouze škále TSCS-II, Rosenbergovu škálu sebehodnocení jsme však použili jako podpůrnou metodu, proto pokládáme ověření vzájemné korelace obou škál za důležité.

6.1 Práce s daty

Všechny dotazníky byly převedeny do elektronické podoby v programu Microsoft Excel. V tomto programu byla data upravena do finální podoby. Odstranili jsme všechny dotazníky, které neodpovídaly stanovené věkové hranici a všechny nevěrohodné dotazníky (např. do náboženské příslušnosti uvedli „rytíř Jedi“ + jejich výsledky vycházely v extrémních hodnotách).

Analýzu dat jsme prováděli ve statistickém programu Statistica 12. Nejdříve jsme zjišťovali korelaci mezi škálami RSES a TSCS-II pomocí Pearsonova korelačního koeficientu a vnitřní konzistenci jsme zkoumali pomocí koeficientu Cronbachova alfa. Data jsme znázornili pomocí histogramů. Pro charakteristiku souboru jsme použili popisné statistiky, kde jsme uváděli průměr, maximum, minimum a směrodatnou odchylku. Pro srovnání rozdílů mezi skupinami jsme používali t-test, analýzu rozptylu ANOVA a test chí kvadrát. Pro větší přehlednost jsme ke každé hypotéze vložili krabicové grafy.

6.1.1 Teenesse self-concept-II

Fitts a Warren (1996) podle standardizace na vzorku 1396 amerických obyvatelů průměrnou naměřenou hodnotu celkového self konceptu 49,2 se směrodatnou odchylkou 10,0, tělesného self konceptu průměrnou hodnotu 49,9 se směrodatnou odchylkou 9,8 a sociálního self konceptu průměrnou hodnotu 49,5 se směrodatnou odchylkou 10,0. Uvádíme pouze tyto 3 subškály dotazníku TSCS-II, protože jsme ve svých hypotézách ostatní subškály nepoužili.

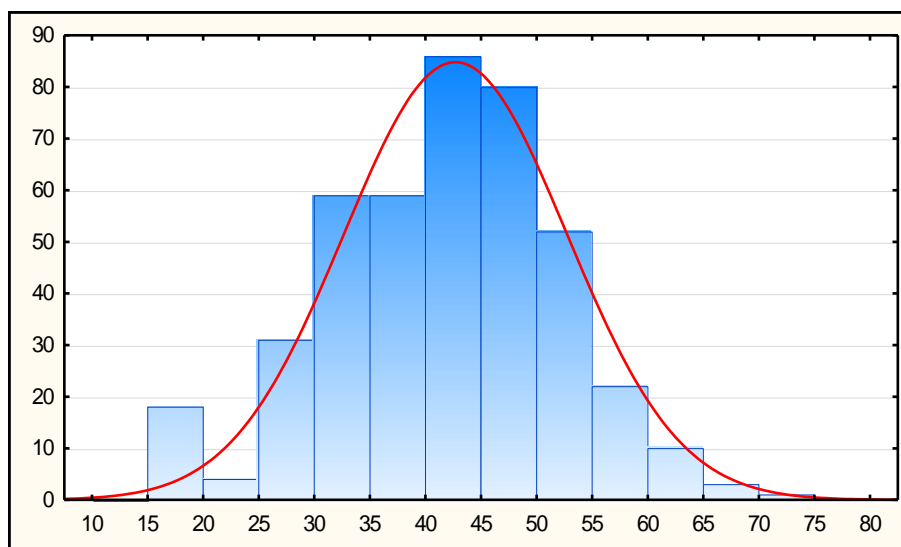
Tabulka 4: Popisná statistika TSCS-II

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.	Cronbachova alfa
TOT	425	42,52	20	72	10,00	0,92
PHY	425	47,88	20	80	10,24	0,77
SOC	425	44,74	20	74	10,27	0,81

Z tabulky můžeme vyčíst, že vnitřní konzistence celkového self konceptu vychází vysoká ($\alpha=0,92$), stejně tak sociální self koncept ($\alpha=0,81$). Vnitřní konzistence tělesného self konceptu vychází nižší, ale dostačující ($\alpha=0,77$).

Graf 1 ukazuje, že hodnoty připomínají normální rozložení u celkového sebepojetí TSCS-II.

Graf 1: Hodnoty TSCS-II

6.1.2 Rosenbergova škála sebehodnocení

Dle Schmitta a Allika (2005), kteří administrovali RSES v 53 zemích včetně České republiky, je průměrná naměřená hodnota v ČR 28,47, směrodatná odchylka 4,14 a Cronbachova alfa 0,83. V České republice se tohoto výzkumu zúčastnilo 234 participantů.

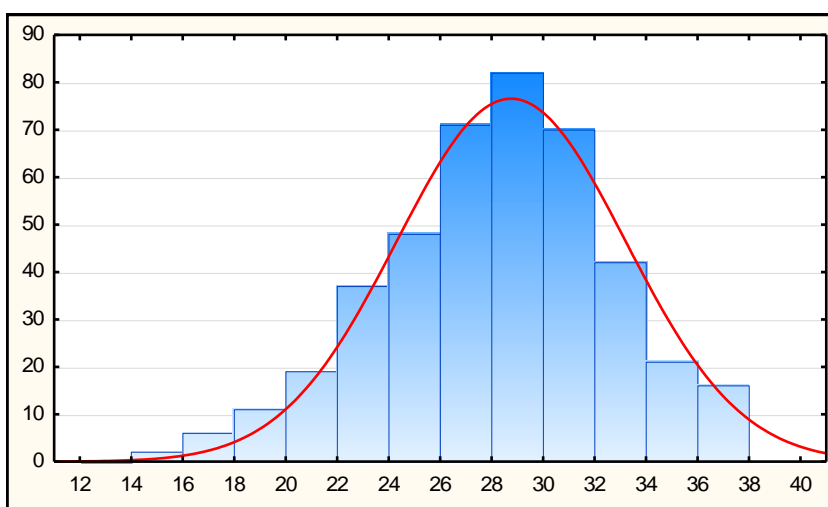
Tabulka 5: Popisná statistika RSES

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm.odch.	Cronbachova alfa
RSES	425	28,67	15	37	4,43	0,74

Vnitřní konzistence nám vyšla $\alpha=0,74$. Je tedy dostatečně vysoká, avšak vyšla nám nižší, než např. ve výzkumu Schmitta a Allika.

Na grafu 2 vidíme, že hodnoty dosažené v RSES připomínají normální rozdělení.

Graf 2: Hodnoty RSES

6.1.3 Korelace RSES a TSCS-II

Rosenbergovu škálu sebehodnocení používáme jako kontrolní metodu ke škále Tennessee self-concept scale-II. Z toho důvodu zde uvádíme vzájemnou korelaci těchto dvou škál. Korelace mezi Rosenbergovou škálou sebehodnocení a škálami Tennessee self-concept scale-II dokazuje tabulka 5. Uvádíme zde Pearsonovy korelační koeficienty a výsledné p-hodnoty. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,01$.

Tabulka 6: Korelace RSES a TSCS-II

	TSCS-II-TOT	TSCS-II-PHY	TSCS-II-SOC	TSCS-II-MOR	TSCS-II-PER	TSCS-II-ACA	TSCS-II-FAM
RSES	0,65	0,54	0,47	0,47	0,64	0,43	0,33
p	< 0,00	< 0,00	< 0,00	< 0,00	< 0,00	< 0,00	< 0,00

6.2 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

Výsledky jsme pro větší přehlednost rozdělili do 3 podskupin. V první podskupině se zabýváme vztahem mezi partnerstvím a spokojeností s celkovým sebepojetím. Ve druhé skupině jsou výsledky hypotéz zabývajících se vztahem mezi sexuálním chováním a sebepojetím. V poslední třetí skupině jsme se pokusili rozdělit probandy do skupin dle sexuálního chování a tyto skupiny opět porovnáváme se sebepojetím.

6.2.1 Partnerství a spokojenost

H1: Lidé nacházející se v partnerském vztahu budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé bez partnerského vztahu.

Probandy jsme rozdělili do dvou skupin. První skupinu tvoří probandi nacházející se v partnerském vztahu (N=275) a druhou skupinu tvořili probandi bez partnerského vztahu (N=150). Podmínka normálního rozložení byla ověřena pomocí Kolmogorov-Smirnova testu. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Hypotézu jsme podrobili analýze pomocí T-testu. U **TSCS-II** byl mezi skupinami nalezen významný statistický rozdíl: **$t = 2,13$ a $p < 0,03$, míra účinku $d = 0,23$.**

Tabulka 7: Celkové sebepojetí TSCS-II probandů v partnerském vztahu a probandů bez partnerského vztahu

	N	TSCS-II průměr	TSCS-II Sm. Odch	Minimum	Maximum
Partnerský vztah	275	42,18	9,37	20	72
Bez partnerského vztahu	150	40,03	10,22	20	68

Na základě výsledků **H1 přijímáme**. U škály TSCS-II nám vyšel signifikantní rozdíl. Pro kontrolu jsme provedli analýzu pomocí T-testu u škály RSES.

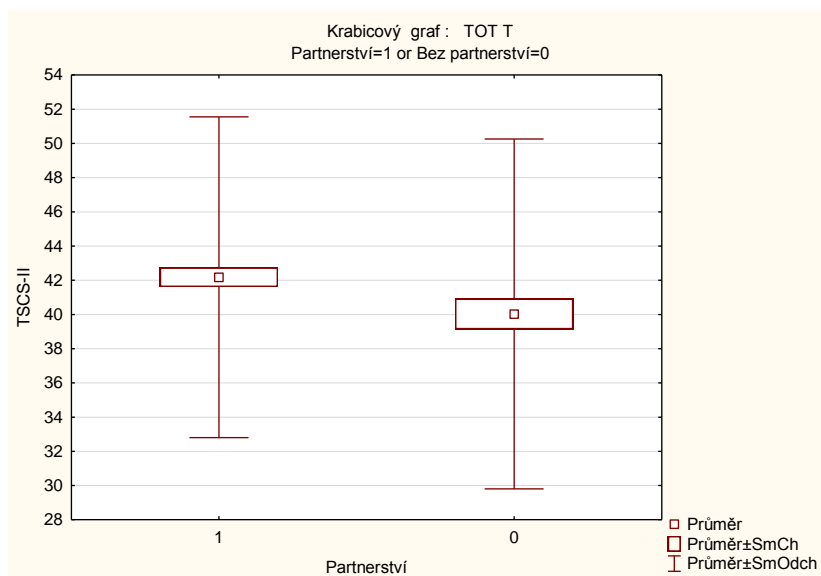
U **RSES** nebyl nalezen signifikantní rozdíl: **$t = 1,46$ a $p < 0,14$, míra účinku $d = 0,16$.**

Tabulka 8: Celkové sebehodnocení RSES probandů v partnerském vztahu a probandů bez partnerského vztahu

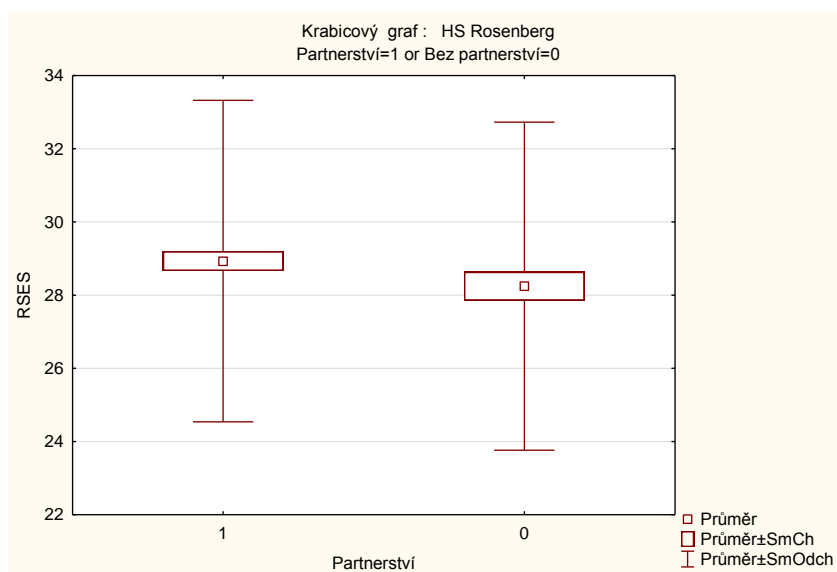
	N	RSES průměr	RSES Sm. Odch.	Minimum	Maximum
Partnerský vztah	275	28,93	4,39	15	37
Bez partnerského vztahu	150	28,24	4,48	17	37

U škály RSES nám nevyšel signifikantní rozdíl. Je tedy potřeba při interpretaci této hypotézy postupovat opatrně. Podle grafu 3 a 4, kde jsou č.1 vyznačeni probandi v partnerském vztahu a č. 0 probandi bez partnerského vztahu, lze vyčíst, že probandu v partnerském vztahu skórují na škálách TSCS-II a RSES o něco výše než probandi, kteří se v partnerském vztahu nenachází.

Graf 3: Rozložení hodnot TSCS-II u probandů v partn. vztahu a u probandů bez partn. vztahu.

Graf 4: Rozložení hodnot RSES u probandů v partn. vztahu a u probandů bez partn. vztahu.

H2: Lidé, kteří jsou spokojeni se svou partnerskou situací budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé nespokojeni se svou partnerskou situací.

Probandy pro tuto hypotézu jsme rozdělili do skupin dle spokojenosti s jejich stávající partnerkou situací. Probandi odpovídali na otázku, jestli jsou spokojeni jako zadaní nebo jako nezadaní. První skupinu tvoří probandi spokojení s partnerskou situací (N=304) a druhou skupinu probandi nespokojení (N=121). Podmínka normálního rozložení byla ověřena pomocí Kolmogorov-Smirnova testu. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Hypotézu jsme opět podrobili analýze pomocí T-testu. U **TSCS-II** lze pozorovat signifikantní vztah: $t = 2,68$ a $p < 0,01$, míra účinku $d = 0,30$.

Tabulka 9: Celkové sebepojetí TSCS-II probandů spokojených s partnerskou situací a probandů nespokojených s partnerskou situací

	N	TSCS-II průměr	TSCS-II Sm. Odch	Minimum	Maximum
Spokojenost	304	42,10	9,88	20	72
Nespokojenost	121	39,32	8,92	20	62

Hypotézu **H2 přijímáme**. U škály TSCS-II nám vyšel signifikantní rozdíl. Pro kontrolu uvádíme analýzu pomocí T-testu u škály RSES.

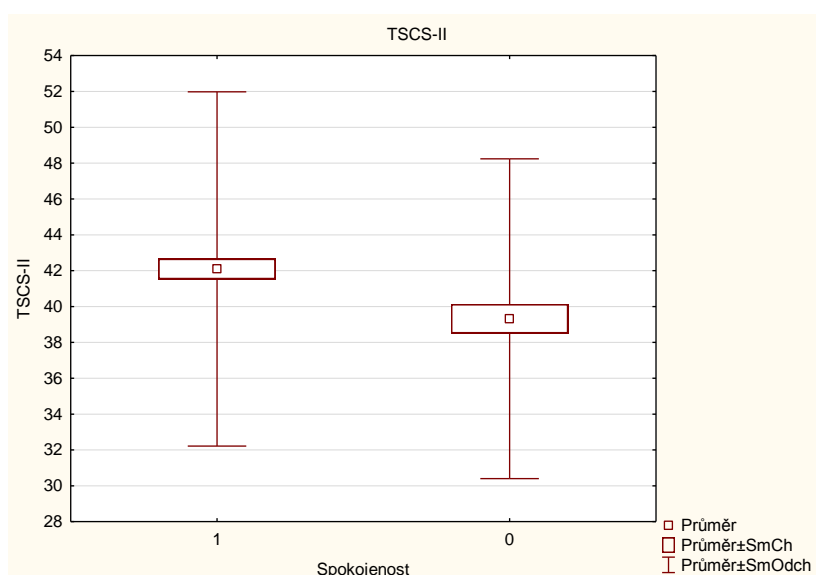
U **RSES** nepozorujeme signifikantní vztah: $t = 1,76$, $p < 0,08$, **míra účinku $d=0,19$** .

Tabulka 10: Celkové sebehodnocení RSES probandů spokojených s partnerskou situací a probandů nespokojených s partnerskou situací

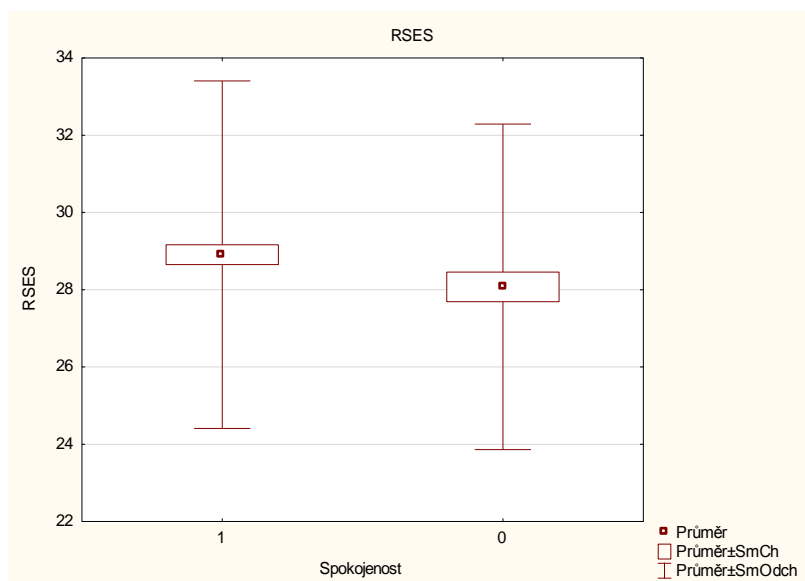
	N	RSES průměr	RSES Sm. Odch.	Minimum	Maximum
Spokojenost	304	28,91	4,49	15	37
Nespokojenost	121	28,07	4,21	17	37

S interpretací, podobně jako u hypotézy H1, musíme být opatrní. Ačkoliv nám vyšel signifikantní rozdíl u škály TSCS-II, u škály RSES signifikantní rozdíl nepozorujeme. V grafu 5 a 6, kde jsou č.1 vyznačeni probandi spokojeni s partnerskou situací a č.0 probandi nespokojeni s partnerskou situací. Vidíme, že probandi spokojeni s partnerskou situací skórují na škálách TSCS-II a RSES o něco výše než probandi, kteří jsou s partnerskou situací nespokojeni.

Graf 5: Rozložení hodnot TSCS-II u probandů spokojených s partnerskou situací a u probandů nespokojených s partnerskou situací.

Graf 6: Rozložení hodnot RSES u probandů spokojených s partnerskou situací a u probandů nespokojených s partnerskou situací.

6.2.2 Sexuální chování

H3: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou masturbace a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

Probandy jsme rozdělili do pěti skupin dle týdenní četnosti masturbace. Skupinu 1 tvoří jedinci, kteří uvedli, že v časovém úseku jednoho týdne nemasturbují ani jednou (N=97). Skupinu 2 tvoří jedinci, kteří masturbují průměrně 1-3x za týden (N=132). Skupinu 3 jedinci, kteří masturbují průměrně 1x za 2 dny (N=64). Skupinu 4 jedinci, kteří masturbují denně (N=80) a skupinu 5 jedinci, kteří masturbují vícekrát za den (N=48). U 4 probandů odpověď na tuto otázku chyběla, proto jsme je z této hypotézy vyřadili.

Analýzu jsme provedli pomocí analýzy rozptylu. Podmínku normálního rozdělení jsme ověřili pomocí Kolmogorov-Smirnova testu a podmínku stejných rozptylů pomocí Leveneova testu, který vyšel nesignifikantní. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Tabulka 11: Celkové sebepojetí TSCS-II probandů podle potřeby masturbace.

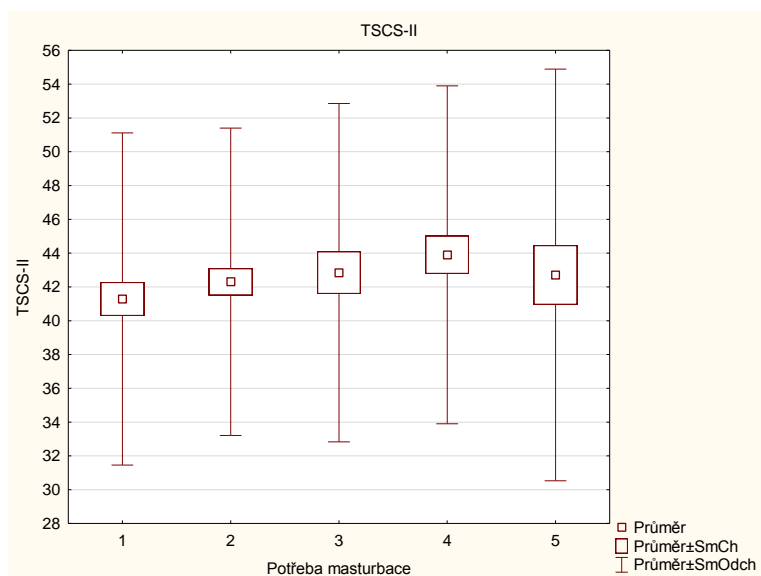
	N platných	RSES průměr	RSES Sm. Odch.	Minimum	Maximum
Skupina 1	97	28,18	4,21	15	37
Skupina 2	132	28,23	4,33	15	37
Skupina 3	64	28,89	4,56	18	37
Skupina 4	80	29,43	4,21	17	37
Skupina 5	48	29,50	4,93	19	37

Tabulka 12: Report ANOVA

	SČ	PČ	SV	F	p
TSCS-II	313,90	78,47	4	0,79	0,53

H3 nelze přijmout. Na škále TSCS-II nám tentokrát vyšel nesignifikantní vztah.. Na grafu 7 si však můžeme povšimnout mírného vzrůstu dosažených hodnot se zvyšující se potřebou masturbace.

Graf 7: Rozložení hodnot TSCS-II u probandů podle potřeby masturbace

H4: Existuje statisticky významná souvislost mezi počtem partnerů a sociální složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

Pro tuto hypotézu jsme probandy rozdělili do 4 skupin dle počtu sexuálních partnerů. Do skupiny 1 patří ti, kteří dosud pohlavní styk neměli (N=42). Skupinu 2 tvoří probandi s počtem sexuálních partnerů 1-5 (N=273). Skupinu 3 tvoří probandi s počtem 6-15 sex. partnerů (N=84) a skupinu 4 probandi s počtem parterů 16 a výše (N=26).

Analýzu jsme provedli pomocí analýzy rozptylu. Podmínku normálního rozdělení jsme ověřili pomocí Kolmogorov-Smirnova testu a podmínku stejných rozptylů pomocí Leveneova testu, který vyšel nesignifikantní. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Tabulka 13: Sociální složka sebepojetí TSCS-II-SOC probandů podle počtu sexuálních partnerů.

	N platných	TSCS-II – SOC průměr	TSCS-II – SOC sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	42	40,93	9,61	20	57
Skupina 2	273	43,80	10,07	20	64
Skupina 3	84	47,61	9,69	20	74
Skupina 4	26	51,54	10,54	27	74

Tabulka 14: Report ANOVA

	SČ	PČ	SV	F	p
TSCS-II-SOC	2744,33	914,78	3	9,17	0,00

Podle Tuckeyho post-hoc testu pro nestejná N vyšly signifikantní tyto kontrasty:

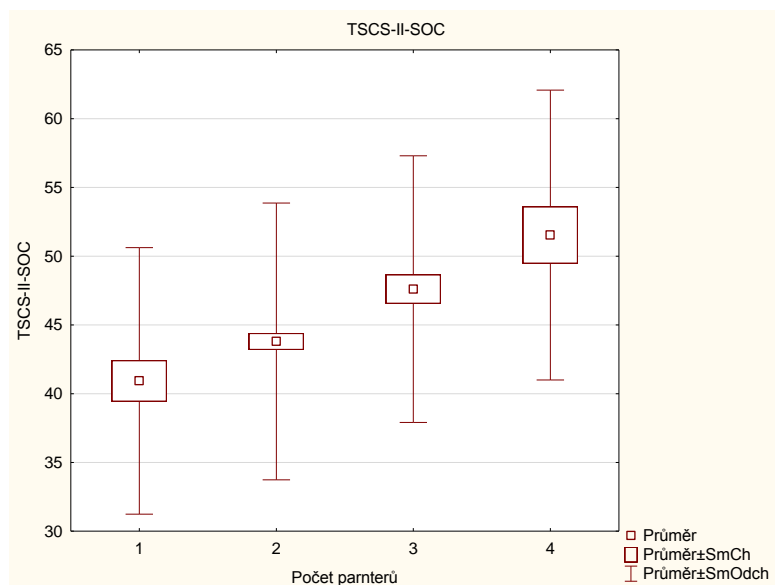
Kontrast 1: skupina 1 a skupina 3 ($p < 0,01$). Mezi probandy, kteří dosud neměli pohlavní styk s probandy s počtem sexuálních partnerů 6-15.

Kontrast 2: skupina 1 a skupina 4 ($p < 0,00$). Mezi probandy, kteří dosud neměli pohlavní styk a probandy s počtem sexuálních partnerů 16 a výše.

Kontrast 3: skupina 2 a skupina 4 ($p < 0,02$). Rozdíl mezi probandy s počtem partnerů 1-5 a probandy s počtem parterů 16 a výše.

Na základě výsledků **přijímáme H4**. Podle analýzy rozptylu vychází velmi signifikantní rozdíl mezi počtem parterů a sociální složkou sebepojetí. Pro přehlednost přikládáme ještě graf rozložení hodnot TSCS-II-SOC.

Graf 8: Rozložení hodnot TSCS-II-SOC u probandů podle počtu sexuálních partnerů.

H5: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou sexuálního vybití a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

Pro tuto hypotézu jsme rozdělili probandy do 4 skupin dle jejich potřeby sexuálního vybití. Skupinu 1 tvoří probandi, kteří uvedli svoji ideální četnost sexuálního styku jako nulovou, nebo menší jak 1x týdně ($N=16$). Do skupiny 2 řadíme probandy, kteří uvedli ideální četnost sexuálního styku 1-3x za týden ($N=128$). Skupina 3 tvoří probandi s četností 1x za dva dny ($N=120$). Skupinu 4 s četností 1x za den ($N=101$) a skupinu 5 ti, kteří uvedli četnost vícekrát za den ($N=53$). U 7 respondentů chyběly odpovědi na tuto otázku, proto jsme je pro tuto hypotézu vyřadili.

Analýzu jsme provedli pomocí analýzy rozptylu. Podmínku normálního rozdělení jsme ověřili pomocí Kolmogorov-Smirnova testu a podmínku stejných rozptylů pomocí Leveneova testu, který vyšel nesignifikantní. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Tabulka 15: Celkové sebehodnocení RSES probandů podle potřeby sexuálního vybití.

	N platných	TSCS-II průměr	TSCS-II sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	16	34,88	11,93	20	57
Skupina 2	128	41,70	8,81	20	72
Skupina 3	120	43,50	9,75	20	70
Skupina 4	101	43,48	9,93	20	64
Skupina 5	53	44,00	11,26	20	68

Tabulka 16: Report ANOVA

	SČ	PČ	SV	F	p
TSCS-II	1335,70	333,92	5	3,47	0,01

Podle Tuckeyho post-hoc testu pro nesejná N vyšly signifikantní tyto kontrasty:

TSCS-II:

Kontrast 1: skupina 1 a skupina 5 ($p < 0,04$). Tedy mezi probandy, kteří uvedli svoji ideální četnost sexuálního styku jako nulovou nebo menší jak 1x týdně a probandy, kteří uvedli ideální četnost vícekrát za den.

Přijímáme H5. Výsledek vyšel signifikantní u škály TSCS-II. Podle Tuckeyho post-hoc testu můžeme vidět zejména rozdíl probandů s nízkou nebo nulovou potřebou sexuálního vybití se skupinami s větší potřebou sexuálního vybití, zejména u skupin s četností vícekrát za den. Pro kontrolu uvádíme analýzu rozptylu u škály RSES.

Tabulka 17: Celkové sebehodnocení RSES probandů podle potřeby sexuálního vybití.

	N platných	RSES průměr	RSES sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	16	24,63	4,84	17	37
Skupina 2	128	28,14	4,21	15	37
Skupina 3	120	29,10	4,25	15	37
Skupina 4	101	29,35	4,14	18	37
Skupina 5	53	29,21	5,02	17	37

Tabulka 18: Report ANOVA

	SČ	PČ	SV	F	p
RSES	380,01	95,00	5	5,04	0,00

Podle Tuckeyho post-hoc testu pro nesejná N vyšly signifikantní tyto kontrasty:

RSES:

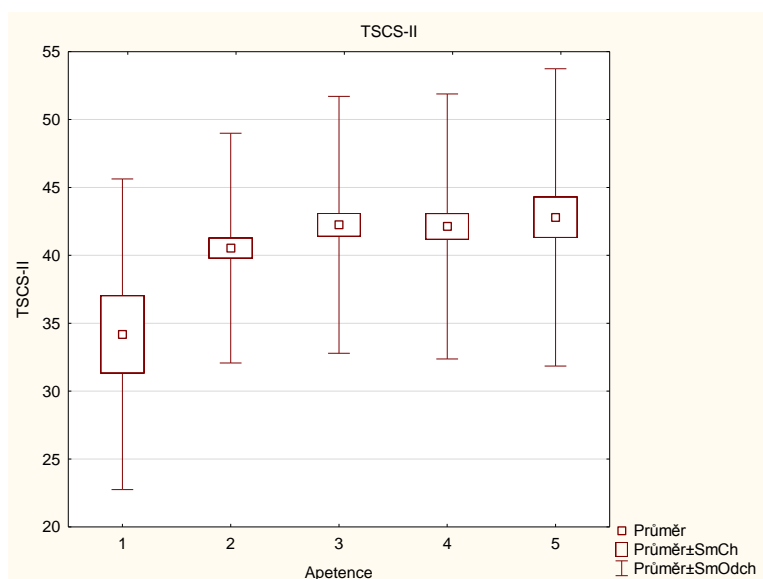
Kontrast 1: skupina 1 a skupina 3 ($p < 0,03$). Mezi probandy, kteří uvedli svoji ideální četnost sexuálního styku jako nulovou nebo menší jak 1x týdně a probandy s četností 1x za dva dny.

Kontrast 2: skupina 1 a skupina 4 ($p < 0,02$). Signifikantní rozdíl mezi probandy, kteří uvedli svoji ideální četnost sexuálního styku jako nulovou nebo menší jak 1x týdně a probandy s četností 1x za den.

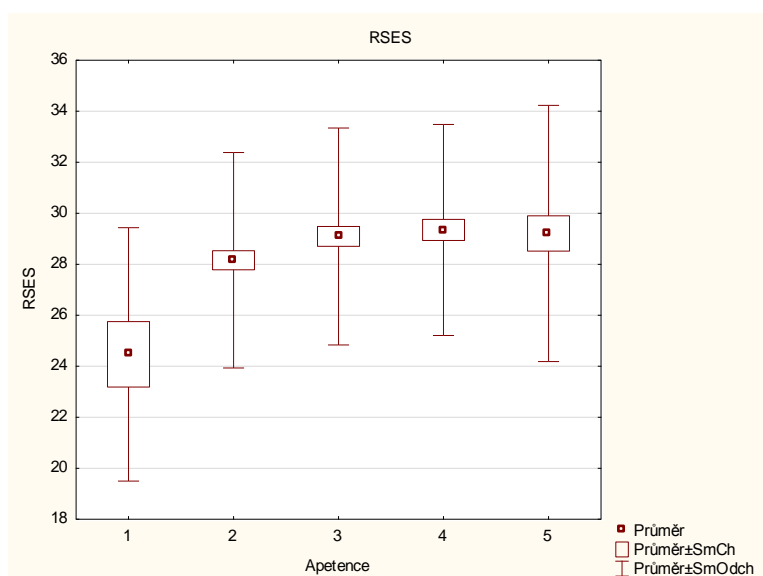
Kontrast 3: skupina 1 a skupina 5 ($p < 0,02$). Tedy mezi probandy, kteří uvedli svoji ideální četnost sexuálního styku jako nulovou nebo menší jak 1x týdně a probandy, kteří uvedli četnost vícekrát za den.

Signifikantní výsledek u škály RSES podporuje přijetí této hypotézy. U Rosenbergovi škály lze sledovat více signifikantních kontrastů. Výsledky lze vidět také na grafech 9 a 10. Ovšem musíme přihlídnout také k malé četnosti skupiny 1, která nám zeslabuje sílu testu.

Graf 9: Rozložení hodnot TSCS-II u probandů podle potřeby sexuálního vybití.

Graf 10: Rozložení hodnot RSES u probandů podle potřeby sexuálního vybití.

H6: Existuje statisticky významná souvislost mezi preferencí sexuální strategie a tělesnou složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

U této hypotézy byli probandi rozděleni do 3 skupin dle preference sexuální strategie. První skupinu 1 tvoří probandi, kteří nevyhledávají žádné partnery (N=25). Skupinu 2 tvoří probandi, kteří vyhledávají pouze stálé partnery (N=313) a skupinu 3 ti kteří se hlásí k oběma strategiím (N=87). Tedy vyhledávají jak stálé partnery, tak krátkodobé sexuální známosti.

Analýzu jsme provedli pomocí analýzy rozptylu. Podmínku normálního rozdělení jsme ověřili pomocí Kolmogorov-Smirnova testu. Podmínku stejných rozptylů jsme kontrolovali pomocí Leveneova testu, který vyšel signifikantní. Z toho důvodu jsme se rozhodli pro Welchovu ANOVU pro nesejné rozptyly. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Tabulka 19: Sociální složka sebepojetí TSCS-II-SOC probandů podle preference sexuální strategie.

	N platných	TSCS-II-PHY průměr	TSCS-II-PHY sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	25	41,24	14,03	20	70
Skupina 2	313	48,57	9,94	20	80
Skupina 3	87	47,34	9,36	31	80

Tabulka 20: Výstup ANOVA

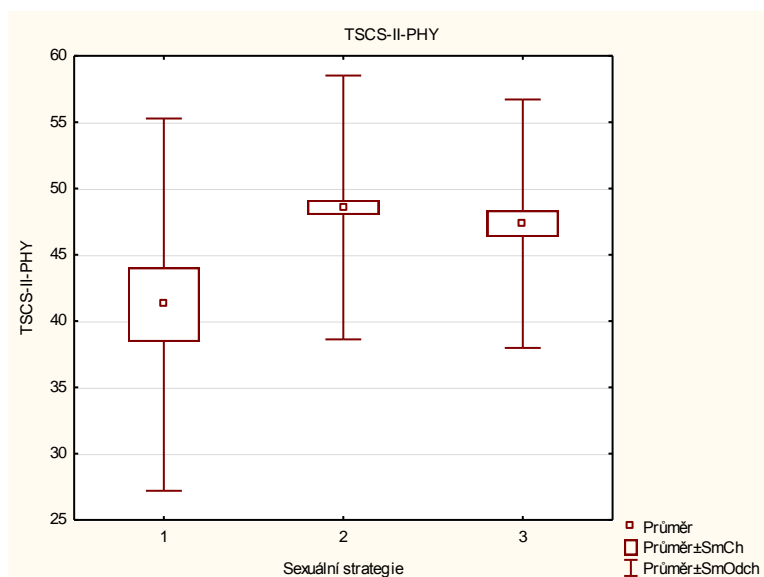
	SČ	PČ	SV	Welch. F	Welch. p
TSCS-II-PHY	1274,23	637,11	2	6,23	0,03

Podle Tuckeyho post-hoc testu pro nesejné N vyšel signifikantní tento kontrast:

Kontrast 1: skupina 1 a skupina 2 ($p < 0,03$). Tedy mezi skupinou, která vyhledává stálé partnery a skupinou, která žádné partnery nevyhledává.

Na základě stanovené hranice signifikantnosti **H6 přijímáme**. Na grafu 11 vidíme výrazný rozdíl u probandů, kteří nevyhledávají žádné partnery oproti ostatním skupinám.

Graf 11: Rozložení hodnot TSCS-II-PHY u probandů podle výběru sexuální strategie.

H7: Existuje statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v preferenci sexuální strategie.

K ověření této hypotézy srovnáváme četnosti pomocí testu chí kvadrát. Krátkodobou strategii jsme kvůli nízké četnosti spojili se skupinou probandů, kteří jsou otevření oběma strategiím.

Výsledkem je $\chi^2(2, n = 425) = 10,40; p < 0,01$.

Tabulka 21: Zastoupení pohlaví v preferenci sexuální strategie

	Žádná strategie	Dlouhodobá strategie	Dlouhodobá + krátkodobá strategie	Celkem
Ženy	17 (5,92)	251 (77,47%)	56 (17,28%)	324
Muži	8 (7,92%)	62 (61,39%)	31 (30,69%)	101

Na základě signifikantního výsledku **H7 přijímáme**. V tabulce četností můžeme vidět převahu preferencí dlouhodobé strategie. Dle procentuálních ukazatelů je vidět zvýšený zájem mužské populace o obě sexuální strategie.

6.2.3 Skupiny dle sexuálního chování

H8: Existuje statisticky významná souvislost mezi skupinou dle sexuálního chování a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II

Pro tuto hypotézu jsme probandy rozdělili do 11 skupin podle sexuálního chování. Skupiny jsou vytvořeny uměle na základě kombinace shlukové analýzy v programu Statistica 12 a na základě rozhovorů provedených během orientačního výzkumu. U 11 respondentů se nám nepodařilo najít skupinu.

- **Skupina 1:** Tato skupina se nachází na všech položkách na pásmu průměru. Počet sexuálních partnerů se pohybuje mezi 1-5, ideální četnost masturbace 1-3x týdně, ideální četnost pohlavních styků opět 1-3x týdně a vyhledávají pouze dlouhodobé partnery (N=34).
- **Skupina 2:** Tato skupina je podobná skupině předešlé. Počet partnerů se opět pohybuje mezi 1-5, ideální četnost masturbace 1-3x týdně, vyhledávají dlouhodobě partnery. Rozdíl je v ideální četnosti pohlavního styku, která je 1x za 2 dny. Je tedy mírně zvýšená (N=29).
- **Skupina 3:** Třetí skupina se skládá z probandů, kteří nevyhledávají žádné partnery. Ideální četnost masturbace se pohybuje v pásmu průměru, sexuální apetence je zvýšená. Počet sexuálních partnerů je u této skupiny variabilní od 0 až po 16 a výše (N=14).
- **Skupina 4:** Skupina 4 dosahovala u všech otázek pásma nadprůměru. Počet sexuálních partnerů se pohybuje od 6 po 16 a více. Dále se také objevuje zvýšená potřeba sexuálního vybití a zvýšená potřeba masturbace (N=31).
- **Skupina 5:** U této skupiny je výrazná zejména zvýšená potřeba masturbace. U ostatních otázek se probandi pohybovali na průměru (N=52).
- **Skupina 6:** Tato skupina je charakteristická oproti předchozí skupině nulovou nebo sníženou potřebou masturbace. Ostatní položky se ale překvapivě pohybují ve vyšších číslech. Je u nich patrná zvýšená apetence i vyšší počet sexuálních partnerů od 6 až po 16 a výše (N=42)
- **Skupina 7:** Probandi u této skupiny jsou charakterizováni sníženou až nulovou potřebou masturbace, sníženou až nulovou potřebou sexuálního

vybití, nízkým nebo nulovým počtem sexuálních partnerů. Co se týče sexuální strategie, uváděli, že žádné partnery nehledají, pouze pár probandů z této skupiny preferovalo dlouhodobou strategii (N=18).

- **Skupina 8:** Tato skupina se vyznačuje zejména nízkým počtem sexuálních partnerů od 0 po 5. U ostatních položek se pohybují v pásmu průměru (N=43).
- **Skupina 9:** Tato skupina je podobná skupině 7. Uvádějí nízký až nulový počet sexuálních partnerů, nulová potřeba masturbace. Na rozdíl od skupiny 7 však uvádějí průměrnou potřebu sexuálního vybití, a hlavně, tito probandi vyhledávají partnery, a to jak na dlouhodobou strategii, tak na krátkodobou strategii (N=50).
- **Skupina 10:** Probandi v této skupině se vyznačují zvýšenou apetencí a také zvýšenou potřebou masturbace. U sexuální strategie uvádějí, že vyhledávají partnery pro krátkodobou i dlouhodobou strategii. Jejich počet sexuálních partnerů je však nízký až nulový (N=55).
- **Skupina 11:** Tuto skupinu tvoří probandi zaměřeni na dlouhodobé vztahy. Potřeba sexuálního vybití je zvýšená, potřeba masturbace nízká až nulová, počet sexuálních partnerů také nízký až nulový (N=45).

Data jsme podrobili analýze rozptylu. Podmínku normálního rozdělení jsme ověřili pomocí Kolmogorov-Smirnova testu a podmínku stejných rozptylů pomocí Leveneova testu, který vyšel nesignifikantní. Stanovená hladina významnosti je $p < 0,05$.

Tabulka 22: Celkové sebepojetí TSCS-II probandů dle sexuálního chování.

	N platných	TSCS-II průměr	TSCS-II sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	34	43,56	8,98	25	62
Skupina 2	29	40,00	8,05	20	53
Skupina 3	14	40,21	13,95	20	66
Skupina 4	31	47,00	10,05	20	68
Skupina 5	52	42,77	10,62	20	70
Skupina 6	42	42,77	8,29	20	57
Skupina 7	19	35,00	12,86	20	57
Skupina 8	43	43,28	8,54	28	57
Skupina 9	50	41,50	9,31	20	72
Skupina 10	55	43,00	10,41	20	64
Skupina 11	45	43,31	9,42	24	64

Tabulka 23: Výstup ANOVA

	SČ	PČ	SV	F	p
TSCS-II	2214,76	201,34	11	2,07	0,02

Dále jsme použili Tuckeyho post-hoc test. V tomto případě jsme použili post-test pro stejné četnosti:

Kontrast 1: Signifikantní vyšel kontrast u TSCS-II ($p < 0,00$) mezi skupinou 4 a skupinou 7. U skupiny 4 se jedná o „náruživé jedince“ se všemi hodnotami v pásmu nadprůměru, u skupiny 7 naopak o „méně chtivé jedince“, kdy se naopak nachází u všech položek v pásmu podprůměru a nevyhledávají žádné partnery.

Na základě výsledků **H8 přijímáme**. Pro kontrolu jsme opět podrobili analýze rozptylů i škálu RSES.

Tabulka 24: Celkové sebehodnocení RSES probandů dle sexuálního chování.

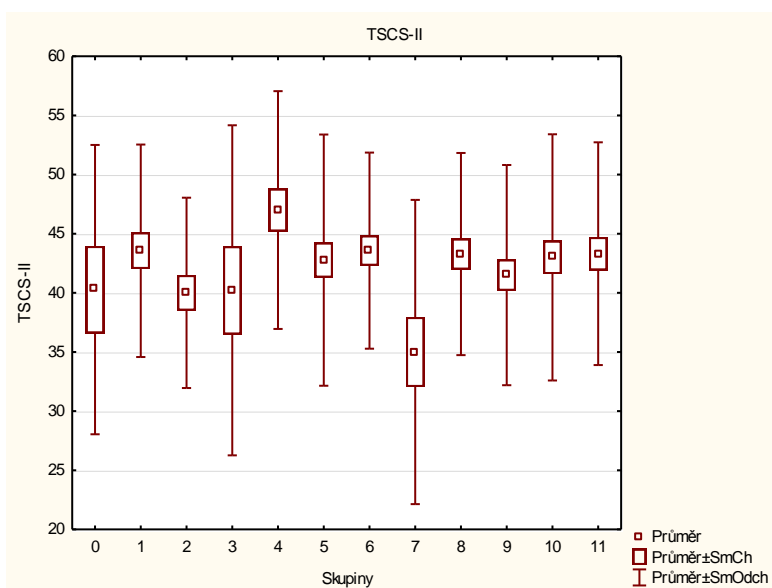
	N platných	RSES průměr	RSES sm. odchylka	Minimum	Maximum
Skupina 1	34	28,44	4,12	22	36
Skupina 2	29	27,55	4,56	18	37
Skupina 3	14	27,93	5,77	18	37
Skupina 4	31	30,55	4,57	17	37
Skupina 5	52	29,17	4,26	19	37
Skupina 6	42	27,98	4,52	15	37
Skupina 7	19	25,89	5,16	17	37
Skupina 8	43	28,95	3,99	18	37
Skupina 9	50	28,76	3,67	15	37
Skupina 10	55	29,31	4,45	20	37
Skupina 11	45	29,07	4,21	18	37

Tabulka 25: Report ANOVA

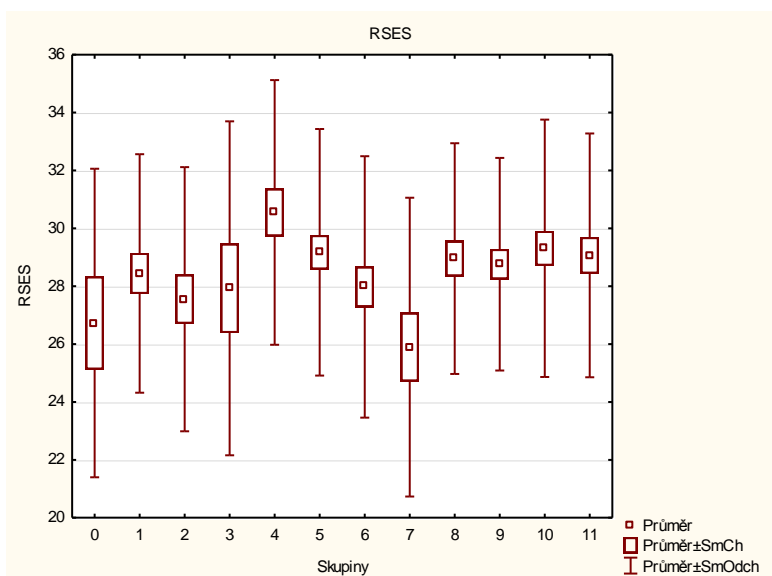
	SČ	PČ	SV	F	p
RSES	409,76	37,25	11	1,95	0,03

Tuckeyho post-hoc test proveden u škály RSES potvrzuje signifikantní kontrast ($p < 0,03$) mezi skupinou 4 a skupinou 7. Výsledky můžeme pozorovat na grafech 12 a 13.

Graf 12: Rozložení hodnot TSCS-II u probandů podle sexuálního chování.

Graf 13: Rozložení hodnot RSES u probandů podle sexuálního chování

6.2.4 Přehled výsledků

V této kapitole se věnujeme shrnutí výsledků našeho výzkumného šetření.

Potvrzená hypotéza H1: Lidé nacházející se v partnerském vztahu budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé bez partnerského vztahu.

Potvrzená hypotéza H2: Lidé, kteří jsou spokojeni se svou partnerskou situací budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé nespokojeni se svou partnerskou situací.

Podle Erola a Ortha (2014) spokojenost ve vztahu souvisí se sebepojetím v tom smyslu, že dobré sebepojetí má pozitivní vliv na partnerskou spokojenost. Nenašli jsme tedy žádný výzkum, který by přímo potvrdil souvislost mezi sebepojetím a partnerstvím nebo mezi sebepojetím a spokojeností s partnerskou situací. Přišlo nám však důležité tyto hypotézy do výzkumu zahrnout, abychom mohli pozorovat vedlejší proměnné které by nám mohli ovlivnit sebepojetí probandů.

Nepotvrzená hypotéza H3: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou masturbace a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

Žádný výzkum na toto téma jsme nenašli. Masturbaci jsme však zařadili do sexuálního chování, proto byla součástí našich dílčích výzkumných cílů.

Podle teoretické části bychom však mohli předpokládat, že vyšší potřeba sexuálního vybití bude korelovat s vyšší potřebou masturbace. Podle některých autorů se potřeba sexuálního vybití někdy projevuje zvýšenou potřebou masturbace. Souvislost mezi potřebou sexuálního vybití a sebepojetím se nám potvrdila, souvislost mezi četností masturbace a sebepojetím však ne.

Potvrzená hypotéza H4: Existuje statisticky významná souvislost mezi počtem partnerů a sociální složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

Z výzkumu Schmitta (2004) lze potvrdit vzájemný vztah mezi extroverzí a promiskuitním chováním. S extroverzí souvisí také RSES a TSCS-II. Nejvíce s extroverzí koreluje subtest sociální sebepojetí. Předpokládali jsme tedy pozitivní korelaci mezi sociální složkou sebepojetí a počtem partnerů, která se nám potvrdila.

Potvrzená hypotéza H5: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou sexuálního vybití a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

Výzkumu Dawson et al. (2008) tvrdí, že u mladých dospělých je nižší sebehodnocení spojené s větší opatrností a méně riskantním sexuálním chováním.. Oproti našemu výzkumu se jeho probandi lišili věkovou hranicí (15-21 let). R. Renbein-Narvaez et al. (2006) ve svém výzkumu neprokázali žádný vztah mezi sebepojetím a sexuálním chováním. Tento výzkum byl však primárně prováděn na vztahu sebepojetí žen a

schopností dosahování orgasmu. My jsme podrobili data analýze rozptylu. Vyšel nám signifikantní výsledek jak u škály TSCS-II, tak u škály RSES. Probandi, kteří mají vyšší četnost ideálního sexuálního vybití dosahovali na škálách vyšších hodnot než probandi, jejichž ideální četnost byla nižší.

U mužské populace je zvýšená apetence hodnocena jako pozitivní, což může být zdrojem pozitivního sebehodnocení.

Potvrzená hypotéza H6: Existuje statisticky významná souvislost mezi preferencí sexuální strategie a tělesnou složkou sebepojetí v testu TSCS-II.

Dle výzkumu Busse a Schmitta (1993). Na výběru krátkodobé či dlouhodobé strategie se podílí mimo jiné také fyzická atraktivita, která signalizuje mládí, zdraví, reprodukční schopnosti. Předpokládali jsme tedy souvislost mezi tělesnou složkou sebepojetí a preferencí sexuální strategie. Kvůli nesplněné podmínce nestejnosti rozptylů jsme použili Welchovu ANOVU, která vyšla signifikantní. Nejvyšších hodnot dosahovali probandi, kteří preferovali dlouhodobé strategie.

Potvrzená hypotéza H7: Existuje statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v preferenci sexuální strategie.

Podle teorie Busse a Schmitta (1993) ženy vyhledávají krátkodobé strategie méně často a méně intenzivně než muži. Data jsme podrobili testu chí-kvadrát, který vyšel singifikantní. Vztah však není tak silný, jak bychom předpokládali.

H8: Existuje statisticky významná souvislost mezi skupinou dle sexuálního chování a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II.

Evoluční teorie nám říká, že reprodukční úspěch souvisí u mužů s určitou dominancí. Vykazují např. fyzickou sílu, větší materiální zdroje nebo vyšší hladinu testosteronu. U žen je preferovaný prvek fyzická atraktivita (Buss, 2009). Ve všech těchto případech se jedná o zdroje pozitivního sebehodnocení. Blatný a Osecká (1998) prokázali korelaci mezi dominancí a RSES. Tato hypotéza byla opět potvrzena pomocí testu analýzy rozptylu. Test vyšel signifikantní, avšak vztah nebyl tak výrazný, jak jsme předpokládali.

7 DISKUZE

Cílem našeho výzkumu bylo zmapovat sexuální chování jedinců mezi 18 a 30 lety a dát toto chování do souvislosti se sebepojetím. Studie zabývající se touto problematikou jsme v českém prostředí nenašli. Také zahraniční studie se tímto tématem zabývaly pouze okrajově (např. R. Renbein-Narvaez et al., 2006). Řada studií byla zaměřena na sexuální chování adolescentů a mladých dospělých (např. Dawson et al., 2008).

Důležitými zdroji pro teoretickou část byly zejména studie D. Busse. Buss realizoval celosvětový výzkum v oblasti párového chování. Chtěl probádat, které vlastnosti lidského párového chování jsou založeny na evolučních principech. O evoluční teorii se opírají také naše hypotézy. Je to poněkud jednostranný pohled na lidskou sexualitu, ale v dnešní době velice opěvovaný. Je tam patrná tendence najít příčiny sexuálního chování, což je i cílem naší práce.

Úskalí v naší práci lze najít celá řada. Hlavním problémem jsou škály sebepojetí. Ani jedna z těchto škál nemá českou standardizaci. TSCS-II dokonce nemá ani český překlad. Rosenbergova škála sebehodnocení je v České Republice hojně využívána, také řada autorů se věnuje její problematice (např. Blatný, Osecká, Macek, 1993; Blatný, 1994), avšak standardizace dosud nebyla vytvořena. Teneenses self-concept jsme získali z disertační práce doktora Romana Procházky, ale tento překlad považujeme za problematický.

Výzkumný vzorek byl vybírán převážně samovýběrem, což mohlo zapříčinit zkreslení výsledků. Je možné, že se do našeho šetření přihlásili převážně probandi, kteří jsou více otevření vůči sexualitě. Problematické jsou také četnosti v jednotlivých skupinách, které jsou velice variabilní. I když mužů máme celkem slušný počet (N=101), oproti ženským respondentkám (N=324) však četnost není vyrovnaná. Ačkoliv je náš vzorek poměrně obsáhlý, netroufáme si naše výsledky generalizovat na celou populaci.

Orientačním výzkumem jsme se snažili zmapovat sexuální chování české populace mezi 18-30 lety. Snažili jsme se také odstranit nedostatky z dotazníkového šetření. Probandi byli vybíráni zejména samovýběrem, což opět mohlo zkreslit naše výsledky. Pokusili jsme se zahrnout do tohoto výzkumu co nejvíce možných druhů sexuálního chování, proto jsme později vybírali respondenty cíleně.

V našem výzkumu jsme nerozlišovali mezi muži a ženami. Zabývali jsme se tímto rozdílem pouze u hypotézy H7. Rozhodli jsme se tak kvůli malému počtu mužských respondentů. Na základě teoretické části však víme, že ženská a mužská sexualita je odlišná. Pro zajímavost přikládáme do příloh vztah mezi pohlavím a zařazením do skupiny dle sexuálního chování. Výrazné rozdíly můžeme vidět především ve skupinách 3, 9 a 10. Skupina 3 se vyznačuje především tím, že probandi nevyhledávají žádné partnery. V této skupině převládají ženy. Skupina 9 je charakteristická nízkým počtem sexuálních partnerů, nízkou potřebou masturbace, průměrnou apetencí a hledáním partnera, ať už na krátkodobou známost nebo na dlouhodobou. U této skupiny opět dominují ženy. U skupiny 10 probandi uvádějí zvýšenou apetenci, ale nízký až nulový počet sexuálních partnerů. Tato skupina je charakteristická spíše pro muže.

Podobně jsme naložili s informací o náboženském vyznání. Rozdělili jsme probandy do 2 skupin. První skupinu tvoří probandi bez náboženského vyznání, nebo s příslušností k jinému náboženství než křesťanskému. Druhou skupinu tvoří probandi, kteří se hlásí ke křesťanským církvím. Tyto skupiny jsme porovnávali se skupinami dle sexuálního chování. Tabulku s výsledky jsme vložili do příloh. Vztah sexuálního chování a náboženství je podložen mnoha výzkumy. Například Burdette a Hill (2009) se mimo jiné zabývali vztahem náboženství a sexuálních aktivit u mladých dospělých a adolescentů. Dle jejich závěrů sexuální chování závisí na míře religiozity („míra náboženského přesvědčení“). Vlivem náboženství na sexuální aktivity se zabývali také Moreau et al. (2013). Poměrně rozsáhlý výzkum vztahu náboženství a sexuálního chování provedla Sarah-Jane Page (in Vincett, G. 2014). Z jejich výsledků vyplývá, že mladší generace křesťanského obyvatelstva (18-25 let) je tolerantnější k otázkám sexuálních aktivit než dřívější generace. Např. pouhých 22,2 % aktivně věřících odmítá, nebo striktně odmítá sexuální styk mimo manželství. Nedostatek však vidíme v tom, že jsme se probandů ptali na náboženské vyznání, popřípadě příslušnost k církvi, ale už jsme se nezeptali, zda jsou praktikujícími věřícími.

V příloze přikládáme kontingenční tabulku se zastoupením křesťanské a nekřesťanské populace v jednotlivých skupinách. Můžeme zde vidět, že probandi s příslušností ke křesťanským církvím převažují především ve skupinách se sníženou apetencí a s nízkým počtem sexuálních partnerů. Vidíme zde mimo jiné zejména malé zastoupení křesťanské populace oproti populaci nekřesťanské ve skupině 5. Tato skupina se vyznačuje především zvýšenou potřebou masturbace. Tomuto jevu připisujeme důvod,

proč jsme nepotvrdili hypotézu **H3: Existuje statisticky významná souvislost mezi potřebou masturbace a celkovým sebepojetím v testu TSCS-II**. Lze předpokládat, že díky křesťanské populaci mohlo dojít ke zkreslení výsledků. U souvislosti mezi potřebou masturbace a sebepojetím si můžeme všimnout zajímavého výsledku. Signifikantní výsledek vychází pouze u škály pracovního sebepojetí. Tabulku přikládáme v přílohách.

U hypotéz **H1: Lidé nacházející se v partnerském vztahu budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé bez partnerského vztahu.** a **H2: Lidé, kteří jsou spokojeni se svou partnerskou situací budou v testu TSCS-II na škále celkového sebepojetí skórovat výše než lidé nespokojeni se svou partnerskou situací** vychází signifikantní výsledek na škále TSCS-II, na škále RSES však vychází nesignifikantní vztah. Při interpretaci těchto výsledků je proto nutno dodat, že stojí pouze na škále Tennessee self-concept scale-II. Můžeme si povšimnout také signifikantních výsledků u jiných subškál sebepojetí. Tabulku s těmito výsledky přikládáme v přílohách. Tyto výsledky ukazují, že celkové sebepojetí v našem výzkumu může být zkresleno jinými proměnnými.

Problém vidíme také ve skupinách, vytvořených podle různého sexuálního chování. Je to umělý konstrukt, který jsme vytvořili na základě vlastních kritérií. Nelze ho tedy považovat za obecně platný.

Díky nám zvoleným škálám u otázek na sexuální chování jsme přišli o cenné informace. Intervaly byli příliš široké. Např. u otázky na počet sexuálních partnerů jsme probandy rozdělili do 4 skupin: 1. žádní sexuální partneři, 2. 1-5 partnerů, 3. 6-15 partnerů 4. 16 a výše. Pro budoucí výzkum bychom doporučovali stanovit více intervalů s menším rozpětí.

Při vyplňování dotazníkového šetření jsme měli možnost nahlédnout na návratnost našeho dotazníku. Jedná se o možnost zjistit, zda některý proband dotazník otevřel a začal vyplňovat, ale nedokončil ho. Tato návratnost byla 58 %. Celých 42 % všech respondentů dotazník nevyplnilo do konce. Předpokládáme, že to mohlo být způsobeno nevhodným rozmístěním otázek a škál sebepojetí. Dotazník byl koncipován takto: Nejdříve jsme se probandů ptali na základní údaje. Následovala Rosenbergova škála sebehodnocení, která byla probandovi zobrazena najednou. Po této škále byly vloženy otázky týkající se sexuality, které jsme úmyslně vložili doprostřed dotazníku. Poslední byla škála Tennessee self-concept. Opět byla záměrně vložena až na konec, aby probanda hned ze začátku

neodradila obsáhlost této škály. I přes naše snažení a zamyšlení se nad koncipováním celého dotazníku se nám nepodařilo malou návratnost odstranit.

Původním záměrem bylo zahrnout rozhovory z orientačního výzkumu do výsledků. Proto jsme nazvali v původním znění práce náš výzkum za smíšený. Rozhodli jsme se ale tyto rozhovory použít jako podpůrný zdroj a do výsledků interpretaci těchto rozhovorů nezahrnujeme.

Pro budoucí výzkum bychom se lépe zamysleli nad výběrem škály sebepojetí. Neškodilo by také vybírat vzorek kvótním výběrem, abychom dosáhli větší reprezentativnosti. Nebylo by také na škodu více se zaměřit na orientační výzkum a výsledky z něho zahrnout jako součást práce. Zajímavé by zejména bylo více zahrnout téma náboženství do tohoto výzkumu nebo z něj udělat výzkum samostatný.

Potvrdili jsme 7 hypotéz z 8. Považujeme tedy náš výzkum za úspěšný i přes to, že v něm nacházíme spoustu nedostatků. Lze ho považovat za jakousi „sondu“ do sexuálního chování a smýšlení českých mužů a žen. Tato práce by se dala rozšířit na širší okruh populace. Dalo by se také uvažovat o dalších vlivech na sexuální chování mimo sebepojetí.

8 ZÁVĚR

Podle našich výsledků sebepojetí souvisí se sexuálním chováním a výběrem sexuální strategie u českých mužů a žen ve věku 18-30 let.

Nejvyšších hodnot ve škálách celkového sebepojetí skórovali ti probandi, kteří mají vyšší potřebu sexuálního vybití, vyšší četnost masturbace a mají vyšší počty sexuálních partnerů. Jsou tedy celkově sexuálně aktivnější. Naopak nejnižších hodnot dosahovali probandi, kteří mají malou potřebu sexuálního vybití, malou četnost masturbace a malý počet sexuálních partnerů. Tito lidé povětšinou ani žádného partnera nehledají.

Pokud se podíváme na dílčí cíle, podle našeho výzkumu probandi s vyšším celkovým sebehodnocením mají vyšší potřebu sexuálního vybití. Dále probandi, kteří hodnotí své sociální self jako dobré, mají větší počet sexuálních partnerů. Lidé, kteří mají vyšší hodnoty u tělesného sebepojetí, tedy považují se za atraktivnější preferují dlouhodobé partnerské vztahy. Dále můžeme také předpokládat, že muži jsou častěji otevření krátkodobým strategiím než ženy. Tento rozdíl však není tak významný, jak bychom předpokládali. Nenašli jsme však statisticky významný vztah mezi četností masturbace a sebepojetím, ačkoliv vysoká četnost masturbace byla jednou z charakteristik skupiny, která dosahovala nejvyšších hodnot na škálách sebepojetí.

Celkové sebepojetí souvisí také s partnerským vztahem, i se spokojeností s partnerskou situací. Přesněji řečeno, jestli jsou spokojeni v partnerském vztahu nebo jsou spokojeni jako nezadaní.

9 SOUHRN

V bakalářské práci jsme se zabývali vlivem sebepojetí na sexuální chování a výběr sexuální strategie u mužů a žen ve věku 18-30 let. Tuto problematiku jsme si vybrali za cílem rozšířit znalosti o sexuálním chování české populace a zjištění vlivu na určité sexuální chování.

První část teoretické práce pojednává o lidské sexualitě. Nejprve se zaměřujeme na pojem sexuální strategie, který je v české literatuře více méně neznámý a snažíme se popsat různé motivy, které vedou k výběru jedné, či druhé sexuální strategie. Popisujeme zde také teorie sexuality, přesněji teorii sexuality dle Freuda a evoluční teorii sexuality, která je pilířem pro náš výzkum. Do sexuálního chování jsme zařadili masturbaci, kde se zaměřujeme zejména na problematiku pojmů, dále na sexuální apetenci a počet sexuálních partnerů, kde jsme se zaměřili také na pojem „promiskuitní chování“.

Druhou část teorie jsme zaměřili na popis pojmu sebepojetí. V úvodu se věnujeme poněkud obtížnému popisu pojmů, které se k sebepojetí vztahují. Sebepojetí je také nositelem tří aspektů, které jsou v práci také popsány. Z pojmu sebepojetí jsme vymezili zvlášť pojem sebehodnocení. Zabýváme se různými zdroji sebehodnocení, jak různé zdroje působí na různou úroveň sebehodnocení. Zmiňujeme zde také důležitou sebediskrepanční teorii. Ke konci popisujeme tělesné sebehodnocení, které je výraznou složkou sebepojetí a jeho metody měření. Poslední kapitolu teoretické části věnujeme přehledu dosavadních výzkumů vztahu sebepojetí a sexuálního chování.

Nejdříve jsme prováděli orientační výzkum, kde jsme dělali polostrukturované rozhovory. Celkově jsme měli 17 probandů ve věkovém rozmezí 22 až 30 let. Dále jsme prováděli dotazníkové šetření přes sociální sítě a diskuzní portály. Pro škály sebehodnocení jsme si vybrali Rosenbergovu škálu sebehodnocení a Tennessee self-concept-scale. Součástí dotazníku byly také otázky na partnerský a sexuální život respondenta. Celkem jsme použili 425 dotazníků.

Z výzkumu vyplývá, že sebepojetí souvisí se sexuálním chováním a s výběrem sexuální strategie. Přesněji, „sexuálně aktivnější“ jedinci dosahují na škálách sebepojetí vyšších hodnot. Sebepojetí nesouvisí s partnerstvím, se spokojeností s partnerkou situací ani s četností masturbace.

Přínos výzkumu můžeme vidět v tom, že jsme dokázali zmapovat sexuální chování mužů a žen a částečně můžeme zjistit dopad sebepojetí na sexuální chování a na výběr sexuální strategie.

LITERATURA

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unified theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Barett, L., Dunbar, R., Lycett, J. (2007). *Evoluční psychologie člověka*. Praha: Portál.

Blatný, M., Osecká, L., Macek, P. (1993). Sebepojetí v současné kognitivní a sociální psychologii. *Československá psychologie: Časopis pro psychologickou teorii a praxi*, Praha: Academia, 37, 444-454.

Blatný, M. (1994). Rosenbergova škála sebehodnocení: struktura globálního vztahu k sobě. *Československá psychologie*, Praha: AV ČR, 38, 481-488.

Blatný, M., Osecká, L. (1998). Zdroje sebehodnocení a životní spokojenosti: osobnost a strategie zvládnutí. *Československá psychologie*. Praha: AV ČR, 42, 385-394.

Blatný, M., Plháková, A. (2003). *Temperament, inteligence, sebepojetí*. Brno: Psychologický ústav akademie věd.

Brouk, B. (1992). *Autosexualismus a psychoerotismus*. Praha: Odeon.

Burdette, A. M., Hill, T. D. (2009) Religious involvement and transitions into adolescent sexual activities. *Sociology Of Religion*, 70, 28-48. doi: 10.1093/socrel/srp011.

Buss, D. M., Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232, doi:10.1037/0033-295X.100.2.204.

Buss, D. (2009). *Evoluce touhy: Strategie sexuálního chování*. Praha: Dauphin.

Česká biblická společnost. Získáno dne 12. listopadu 2016 z <http://www.biblenet.cz/b/Gen/38>.

Dawson, L. H. et al., (2008). Reasons Why Adolescents and Young Adults Have Sex: Associations With Psychological Characteristics and Sexual Behavior *Journal of sex research*, 45(3), 225–232. doi: 10.1080/00224490801987457.

- Erol, R. Y., Orth, U. (2014) Development of self-esteem and relationship satisfaction in couple: Two longitudinal studies. *Developmental Psychology*, 50, 2291-2303. doi:10.1037/0037370.
- Fafejta, M. (2004). *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jana Piszkievicze.
- Fialová, L. (2001). *Body image jakou součástí sebepojetí člověka*. Praha: Karolinum.
- Fialová, L. (2006). *Moderní body image: Jak se vyrovnat s kultem štíhlého těla*. Praha: Grada.
- Fialová, L., Krch, F. D. (2012) *Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost, vzhled*. Praha: Karolinum.
- Freud, S. (2000). *Spisy z let 1904-1905*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství.
- Giddens, A. (2012). *Proměna intimacy*. Praha: Portál.
- Goldsmith, R., E. (1986). Dimensionality of the Roseberg Self-esteem Scale. *Journal of Social Behaviour and Personality*, 1, 253-264.
- Hajnová, R., Capponi, V., Novák, T. (1994). *Sexuologický slovník*. Praha: Grada.
- Higgins, E., T. (1987). Self-discrepancy: A relating self and affect. *Psychological Review*, 94, 319-340.
- James, W. (1980) *The Principles of Psychology*. Získáno 1.2.2017 z <http://psychclassics.yorku.ca/James/Principles/prin10.htm>
- Jedličková, N. (1983). *O sexualite: od počatia po dospelosť*. Bratislava: Smena.
- Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- Krausová, D. (2013). *Vztah sexuálního chování mladistvých a jejich sebepojetí*. (Nepublikovaná disertační práce). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Masters, W., Johnsonová, V. (1970). *Lidská sexuální aktivita*. Praha: Horizont.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

- Moreau, C., Trussell, J., & Bajos, N. (2013). Religiosity, religious affiliation, and patterns of sexual activity and contraceptive use in France. *The European Journal Of Contraception And Reproductive Health Care*, 18, 168-180. doi:10.3109/13625187.2013.777829.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia
- Nakonečný, M. (2014). *Motivace chování*. Praha: Triton
- Nakonečný, M. (2015). *Obecná psychologie*. Praha: Triton
- Pastor, Z. (2007). *Sexualita ženy*. Praha: Grada.
- Rohbein-Narvaez, R., García-Vázquez, & Madson, L. (2016). The Relation Between Self-Esteem and Sexual Functioning in Collegiate Women. *Journal Of Social Psychology*, 146, 250-252.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Roughgarden, J. (2009). *The Genial Gene: deconstructing Darwinian selfishness*. London: University of California Press.
- Sheehyová, G. (1999). *Průvodce dospělostí*. Praha: Portál
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal Of Personality*, 18, 301-319. doi:10.1002/per520
- Schmitt, D. P., Allik, J. (2005). Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-esteem scale in 53 nations: Exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 89(4), 623-642.
- Smékal, V. (2002). *Pozvání do psychologie osobnosti: Člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barrister a Principal.
- Smiler, A (2011). Sexual Strategies Theory: Built for the Short Term or the Long Term. *Sex Roles*, 64 (9/10), 603-6012. doi:10.1007/s11199-010-9817-z.
- Snyder, M. (1979). Self-monitoring processes. *Advances in experimental social psychology*, 12, 85-128.

Spinelli, E. (2013). Being Sexual: Human Sexuality Revisited. Existential Analysis. *Journal of the Society for Existential Analysis*. 24(2), 297-317.

Šrámková, L. Cakirpaloglu, P. (2015). Tvorba škály fyzického vzhledu a „body image“ v kontextu českého prostředí. *Psychologie a její kontexty*, 6 (2), 2015, 95-109.

Vincett, G. (2014) Christianity in the Modern World: *Changes and Controversies*. Burlington: Routledge. Získáno 2.2.2017 z ebscohost databases.

Výrost, J., Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

Weiss, P., Zvěřina, J. (2001). *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha:Portál.

Weiss, P. et al. (2010). *Sexuologie*. Praha: Grada.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Podklad pro zadání diplomové práce
2. Abstrakt diplomové práce v ČJ
3. Abstrakt diplomové práce v AJ
4. Úvodní text dotazníkového šetření
5. Dotazník
6. Vztah mezi sebepojetím a partnerstvím
7. Vztah mezi sebepojetím a spokojeností s partnerskou situací
8. Vztah mezi sebepojetím a potřebou masturbace
9. Vliv náboženství na sexuální chování
10. Vliv pohlaví na sexuální chování
11. Vztah mezi sexuální strategií a sebepojetím

Příloha č. 1:

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PCH)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
DVOŘÁKOVÁ Kateřina	Sluneční 302, Pardubice - Polabiny	F14684

TÉMA ČESKY:

Vliv sebepojetí na sexuální chování a strategie

TÉMA ANGLICKY:

Effect of self-concept on sexual behavior and strategies

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Daniel Dostál, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Rešerše a studium literatury související s tématem.
2. Vypracování teoretické části práce.
3. Realizace výzkumu, smíšená forma:
 - a. Předvýzkum - zmapování tématu a vymezení hypotéz pomocí sady rozhovorů (kvalitativní design, příležitostný výběr)
 - b. Dotazníkové šetření: soubor výzkumných osob obou pohlaví, věku 18-30 let. Budou administrovány dotazníky mapující jejich sexuální strategie a jejich sebepojetí (self-koncept).
4. Statistické zpracování výsledků a jejich interpretace.
5. Vypracování výzkumné části práce, závěru a souhrnu.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Bancroft, J. (1994). Sexual motivation and behavior. London: Routledge.
- Blatný, M., Osecká, L., & Macek, P. (1993). Sebeпоjetí v současné kognitivní a sociální psychologii. Československá psychologie, 37, 5, 444-454.
- Blatný, M., Osecká, L. (1994). Rosenbergova škála sebehodnocení: Struktura globálního vztahu k sobě. Československá psychologie, 38(6), 481-488
- Blatný, M., Plhánková, A. (2003). Temperament, inteligence, sebepojetí. Nové pohledy na tradici ni temata psychologického výzkumu. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR.
- Blatný, M., et al. (2006). Structure of self-esteem Rosenberg's scale: Three factor solution. Studia Psychologica 48(4), 371-378 [dostupné též z EBSCO]
- Fafejta, M. (2004). Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. Věrovany: Nakladatelství Jana Piszkiwiczze.
- Fialová, L. (2001). Body image jako součást sebepojetí člověka. Praha: Univerzita Karlova.
- Freud, S. (1962). Three Essays on the Theory of Sexuality. London: Hogarth Press.
- Grogan, S. (2000). Body Image. Psychologie nespokojenosti s vlastním tělem. Praha: Grada.
- Meston, C., Buss, D. (2009). Why women have sex. London: The Bodley Head.
- Nelson-Jones, R. (1986) Human Relationship Skills. London: Cassell.
- Papica, J. (1985). Sebeпоjetí, jeho struktura a funkce. In Hudeček, J., Papica, J. et kol. (eds.) Autoregulační mechanismy osobnosti. Brno: ÚVSV ČSAV

Příloha č. 2:

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Vliv sebepojetí na sexuální chování a strategie

Autor práce: Kateřina Dvořáková

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.

Počet stran a znaků: 78 stran; 125 758 znaků

Počet příloh: 11

Počet použité literatury: 48

Abstrakt:

Bakalářské práce se zabývá vztahem mezi sebepojetím a sexuálním chováním u mužů a žen ve věku 18-30 let. Cílem je zmapovat sexuální chování a jeho příčin. Tento výzkum byl prováděn pomocí dotazníkového šetření na sociálních sítích a na diskuzních portálech. Použitím statistických metod jsme přijali pět hypotéz. Na základě našich výsledků můžeme říci, že sebepojetí ovlivňuje sexuální chování jedince a preferenci jeho sexuální strategie. Praktický dopad vidíme ve zlepšení orientace v lidském sexuálním chování.

Klíčová slova: Sebeпоjetí, sebehodnocení, sexualita, sexuální strategie, sexuální chování

Příloha č. 3:

ABSTRACT OF THESIS

Title: Effect of self-concept on sexual behavior and strategies

Author: Kateřina Dvořáková

Supervisor: PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.

Number of pages and characters: 78 pages; 125 758 characters

Number of appendices: 11

Number of references: 48

Abstract:

The thesis deals with the relation between self-concept of sexual behavior among men and women between the ages 18-30. The aim is to monitor sexual behavior and its causes. This research was conducted through a questionnaire survey on social networks and chat portals. We used statistical methods to confirm five hypotheses. According to our results we can say that self-concept influences the sexual behavior and the individual's sexual preference strategy. Practical contribution of this thesis in the improvement of orientation in human sexual behaviour, influence of self-esteem on this behaviour.

Key words: Self-concept, self-esteem, sexuality, sexual strategy, sexual behavior

Příloha č. 4:

Dobrý den,

děkuji, že jste se rozhodli zúčastnit mého výzkumu. Jsem studentkou Katedry Psychologie Univerzity Palackého v Olomouci a zabývám se ve své bakalářské práci vlivem sebepojetí na sexuální chování a strategie. Dotazník Vám zabere maximálně 15 minut. Je třeba upozornit, že v dotazníku se nacházejí také intimní otázky z oblasti sexuálního života.

Dotazník je anonymní a Vámi uvedené informace budou použity jen k vyhodnocení výzkumu, následně budou osobní data smazána. Pokud budete mít nějaký dotaz nebo Vás budou zajímat výsledky výzkumu, kontaktujte mě prosím na email: catterinne@seznam.cz.

Příloha č. 5:

Dotazník 1:

1. Uveďte vaše pohlaví

2. Uveďte svůj věk

3. Studujete v současné době?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jiné...

4. Uveďte náboženské vyznání, případně příslušnost k církvi.

Dotazník 2: RSES – Uvedeno v tištěné verzi práce

Dotazník 3:

1. Jste v současné době v partnerském vztahu?

- a) Ano, jsem
- b) Ne, nejsem
- c) Ano, ale jedná se o „volný vztah“
- d) Jiné...

Pozn. Volný vztah je situace, kdy 2 lidé, kteří se mohou ale nemusí milovat, vedle sebe žijí, ale navzájem se neomezují a nevytvářejí nároky na toho druhého

2. Jste se současnou partnerskou situací spokojen/a?

- a) Ano
- b) Ne (Napište důvod)

3. Představte si, že byste měli týden času sami pro sebe bez povinností. Z nějakého důvodu byste jej trávili o samotě bez partnera či kohokoli jiného. Zkuste odhadnout kolikrát byste za tento týden masturbovali.

- a) Vícekrát za den
- b) 1x denně
- c) 1x za dva dny
- d) 1-3x za týden

- e) Ani jednou
- f) Jiné...

4. Představte si, že svůj sexuální život můžete uspořádat zcela svobodně bez ohledu na druhé lidi či společenské konvence. Kdyby tomu tak bylo, jaká četnost sexuálního styku za týden by vám připadala ideální?

- a) Vícekrát za den
- b) 1x denně
- c) 1x za dva dny
- d) 1-3x za týden
- e) Ani jednou
- f) Jiné...

5. Jakou partnerskou strategii v současné době preferujete?

- a) Vyhledávám krátkodobé známosti. (Netrvají déle než několik měsíců)
- b) Vyhledávám trvalé partnery/mám stálý partnerský vztah
- c) Jsem otevřený oběma strategiím
- d) Ani jedna (Stručně popište)

Dotazník 4: TSCS-II – Uvedeno v tištěné verzi práce

Příloha č. 6:

Vztah mezi sebepojetím a partnerstvím

	Průměr (V partnerském vztahu)	Průměr (Bez partnerského vztahu)	t	sv	p
RSES	28,93	28,24	1,46	404,00	0,14
TOT	43,44	41,19	2,13	404,00	0,03
PHY	49,13	45,80	3,07	404,00	0,00
MOR	41,41	40,87	0,58	404,00	0,56
PER	44,62	41,74	2,41	404,00	0,02
FAM	43,31	42,31	0,92	404,00	0,36
SOC	44,97	44,64	0,30	404,00	0,76
ACA	46,17	44,39	1,72	404,00	0,09
BEH	42,84	41,11	1,57	404,00	0,12
SAT	43,58	41,55	1,99	404,00	0,05
IDT	42,60	40,89	1,91	404,00	0,06

Příloha č. 7:

Vztah mezi sebepojetím a spokojeností s partnerskou situací

	Průměr (Spokojenost)	Průměr (Nespokojenost)	t	sv	p
RSES	28,91	28,07	1,76	423,00	0,08
TOT	43,34	40,48	2,68	423,00	0,01
PHY	48,85	45,47	3,10	423,00	0,00
MOR	41,38	40,22	1,24	423,00	0,22
PER	44,55	40,65	3,24	423,00	0,00
FAM	43,57	40,69	2,61	423,00	0,01
SOC	45,06	43,93	1,02	423,00	0,31
ACA	45,81	45,80	0,00	423,00	1,00
BEH	42,69	40,33	2,12	423,00	0,03
SAT	43,91	39,81	4,02	423,00	0,00
IDT	42,35	40,49	2,05	423,00	0,04

Příloha č. 8:

Vztah mezi sebepojetím a potřebou masturbace

	SČ (efekt)	SV (efekt)	PČ (efekt)	SČ (chyba)	SV (chyba)	PČ (chyba)	F	p
RSES	131,25	4,00	32,81	8010,99	416,00	19,26	1,70	0,15
TOT	313,90	4,00	78,47	41295,35	416,00	99,27	0,79	0,53
PHY	302,02	4,00	75,50	43417,62	416,00	104,37	0,72	0,58
MOR	358,18	4,00	89,54	30911,67	416,00	74,31	1,21	0,31
PER	294,91	4,00	73,73	52798,98	416,00	126,92	0,58	0,68
FAM	687,82	4,00	171,96	44173,90	416,00	106,19	1,62	0,17
SOC	264,83	4,00	66,21	43554,36	416,00	104,70	0,63	0,64
ACA	1312,74	4,00	328,18	38942,59	416,00	93,61	3,51	0,01
BEH	232,80	4,00	58,20	44882,18	416,00	107,89	0,54	0,71
SAT	269,62	4,00	67,40	38484,87	416,00	92,51	0,73	0,57
IDT	388,97	4,00	97,24	29524,87	416,00	70,97	1,37	0,24

Příloha č. 9:

Vliv náboženství na sexuální chování

	Skupiny (1)	Skupiny (2)	Skupiny (3)	Skupiny (4)	Skupiny (5)	Skupiny (6)
Křesťanské církve	6	10	6	4	5	11
	5,26%	8,77%	5,26%	3,51%	4,39%	9,65%
Jiné	28	19	8	27	47	31
	9,00%	6,11%	2,57%	8,68%	15,11%	9,97%
Četnost	34	29	14	31	52	42
	Skupiny (7)	Skupiny (8)	Skupiny (9)	Skupiny (10)	Skupiny (11)	Řádk. (součty)
Křesťanské církve	10	8	21	13	17	114
	8,77%	7,02%	18,42%	11,40%	14,91%	
Jiné	9	35	29	42	28	311
	2,89%	11,25%	9,32%	13,50%	9,00%	
Četnost	19	43	50	55	45	425

Příloha č. 10:

Vliv pohlaví na sexuální chování

	Skupiny (1)	Skupiny (2)	Skupiny (3)	Skupiny (4)	Skupiny (5)	Skupiny (6)
Žena	9	28	26	9	21	36
	2,78%	8,64%	8,02%	2,78%	6,48%	11,11%
Muž	2	6	3	5	10	16
	1,98%	5,94%	2,97%	4,95%	9,90%	15,84%
Četnost	11	34	29	14	31	52
	Skupiny (7)	Skupiny (8)	Skupiny (9)	Skupiny (10)	Skupiny (11)	Řádk. (součty)
Žena	15	29	48	28	37	324
	4,63%	8,95%	14,81%	8,64%	11,42%	
Muž	4	14	2	27	8	101
	3,96%	13,86%	1,98%	26,73%	7,92%	
Četnost	19	43	50	55	45	425

Příloha č. 11:

Vztah mezi sexuální strategií a sebepojetím

	SČ (efekt)	SV (efekt)	PČ (efekt)	F	p	Welch. S (efekt)	Welch. S (chyba)	Welch. F	Welch. p
RSES	162,79	3,00	54,26	2,80	0,04	3,00	23,98	2,25	0,11
TOT	1630,19	3,00	543,40	5,62	0,00	3,00	23,85	3,67	0,03
PHY	1922,28	3,00	640,76	6,35	0,00	3,00	23,77	3,82	0,02
MOR	1112,06	3,00	370,69	5,06	0,00	3,00	24,84	4,96	0,01
PER	1693,23	3,00	564,41	4,53	0,00	3,00	23,88	3,34	0,04
FAM	630,59	3,00	210,20	2,00	0,11	3,00	23,75	2,01	0,14
SOC	2076,21	3,00	692,07	6,83	0,00	3,00	23,85	4,83	0,01
ACA	1228,25	3,00	409,42	4,37	0,00	3,00	23,78	2,65	0,07
BEH	1465,88	3,00	488,63	4,64	0,00	3,00	23,86	3,25	0,04
SAT	1358,54	3,00	452,85	4,99	0,00	3,00	23,89	4,02	0,02
IDT	834,42	3,00	278,14	3,97	0,01	3,00	23,76	2,92	0,06